

**ALTINCI VE YEDİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARININ
İNCELENMESİ**

Muhammet OĞUR

**Eylül 2009
DENİZLİ**

**ALTINCI VE YEDİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARININ
İNCELENMESİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
İlköğretim Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı**

Muhammet OĞUR

Danışman: Yard. Doç. Dr. Tahir KODAL

Eylül 2009

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Muhammet OĞUR tarafından Yard. Doç. Dr. Tahir KODAL yönetiminde hazırlanan “Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 15 / 09 / 2009 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖGEN
Jüri Başkanı

Yard. Doç. Dr. Tahir KODAL
Jüri Üyesi (Danışman)

Yard. Doç. Dr. Selçuk ŞİMŞEK
Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
18./11./2009 tarih ve 20/08. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza

Öğrenci Adı Soyadı : Muhammet OğUR

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimin hazırlanması sırasında her konuda desteğini gördüğüm danışman hocam Yard. Doç. Dr. Tahir KODAL'a, derslerde verdiği eşsiz bilgilerle, bilimsel düşünme öngörüsü ve eleştirel düşünme becerisi kazandıran hocam, Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN'e, verdiği pratik bilgilerle tezin mantığını kavramama yardımcı olan hocam, Yard. Doç, Dr. Selçuk ŞİMŞEK'e, yüksek lisans eğitimim boyunca bana her türlü desteği veren, takıldığım her konuda eşsiz yardımlarda bulunan arkadaşım, Araştırma Görevlisi Kadir BİLEN'e, bana yaşama sevinci veren ve araştırmam boyunca beni sabırla destekleyen, biricik sevdiğim, Rahime ŞENAL' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Muhammet OĞUR

ÖZET

ALTINCI VE YEDİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Oğur, Muhammet
Yüksek Lisans, İlköğretim ABD
Supervisor: Yard. Doç. Dr. Tahir KODAL
Eylül, 2009, 88 Sayfa

Eğitim kurumları, öğrencilerde istenilen yönde davranış değişiklikleri meydana getirebilmek için uğraş vermektedirler. Çoğu zaman amacına ulaşan bu davranış değişiklikleri bazen istenen boyutta gerçekleşmemektedir. Bunun çok değişik sebepleri vardır. Bu sebeplerin belki de en önemlisi, öğrencilerin derse ilişkin tutumlarının istenen düzeyde olamamasıdır.

Bu çalışma ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Öğrencilerin mevcut tutumlarının, okudukları okul, okudukları sınıf, cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailenin eğitim durumu, öğrencinin bir önceki yıl karne notuna göre, anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla taşıyan bu araştırmayla, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutumlar geliştirmeleri için neler yapılabileceği üzerinde de durulmuştur.

Araştırmada, Denizli merkez ilçe ilköğretim okullarının altıncı ve yedinci sınıflarında okuyan toplam 878 öğrenciye, 2 bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Anketin birinci bölümünde; öğrencilerin kişisel bilgilerini belirlemeyi amaçlayan sorular, ikinci bölümünde ise Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutum ölçeği yer almıştır. Bununla öğrencilerin özelliklerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını hangi yönde etkilediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Tutum ölçeğinin güvenilirliği, yapılan testler sonucu 0,92 olarak belirlenmiştir. Araştırmayla ilgili tüm istatistiksel çözümlenmelerde SPSS programından yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi olarak $p < .05$ olarak alınmıştır.

Araştırma bulgularına göre; öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları orta düzeydedir. Öğrencilerin okudukları sınıf, ailelerinin eğitim ve gelir düzeyi, okudukları okul, dersane veya özel ders desteği alıp almama, geçen yılki Sosyal Bilgiler dersi karne notu, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarında farklılıklar oluşturmaktadır. Buna karşın öğrenci cinsiyeti ve babalarının eğitim düzeyi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Tutum, Yapılandırmacı Eğitim Anlayışı, Öğrenme ve Öğretme.

ABSTRACT**A RESEARCH ABOUT BEHAVIOURS OF SIXTH AND SEVENTH GRADE STUDENTS ON SOCIAL SCIENCES COURSE**

Oğur, Muhammet
Master Degree, Department of Primary Education
Supervisor: Yard. Doç. Dr. Tahir KODAL
September, 2009, 88 Page

Education institutions struggled to change behaviours of students in the asked direction. Mostly these attempts can be successful but sometimes they cannot entirely. There are so many reasons. Also, the most important reason is the attitude of students to course cannot be on desired levels.

This study has been made to determine the attitudes of 6th and 7th grade students to Social Sciences course. In this study we focused on what we can do for students to improve their positive attitudes to Social Science course by the study that aim to reflect according to their school, class, gender, socio-economic condition of family, education statute of family, last report etc. Show or not meaningful differences.

In this research two sectioned surveys were applied on 878 6th and 7th grade primary school students in county center Denizli. In the first section of the survey, there are questions which aim to define students' personal information and in the second part attitudes scale of the Social Sciences course figured. We tried to find out the characteristics of students have what kind of effects on Social Science course by the study. The reliability of attitude scale was determined as 0,92 as per results of the tests. All statistical analysis was based on using SPSS. In the analyzing the significance level was considered as $p < .05$.

According to survey results; students' attitudes are medium on Social Sciences courses. The grade of students, education of family and level of income, current school, getting support for example classroom or private lesson, last year's social sciences mark effect on attitudes of students to Social Sciences course. Despite this, student's gender and education statute of their father have not been a meaningful difference on attitudes of students on Social Sciences course.

Key Words: Social Sciences, Attitude, Constructivist Approach in Education, Learning and Teaching.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
SİMGELER DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM

1.1. PROBLEM DURUMU.....	1
1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Önemi ve Kapsamı	4
1.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları	11
1.2.3. Tutum.....	17
1.2.3.1. Tutum Nedir?	17
1.2.3.2. Tutum Davranış İlişkisi	18
1.2.3.3. Tutumun Gücü ve Açıklığı.....	19
1.2.3.4. Tutumların Gelişmesi ve Kalıplaşması	20
1.2.4. Sosyal Bilgiler Dersi ve Tutum.....	22
1.2.4.1. Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Öğrenci Tutumlarını Etkileyen Faktörler	23
1.3. PROBLEM CÜMLESİ.....	30
1.4. ALT PROBLEMLER	30
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI	30
1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	31
1.7. SAYILTILAR	31
1.8. SINIRLILIKLAR.....	32
1.9. TANIMLAR.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	33
2.2. Yurt Dışındaki Araştırmalar	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Yöntem.....	43
3.2. Araştırmanın Modeli.....	44
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	44
3.4. Veri Toplama Araçları.....	46
3.5. Veri Toplama Süreci.....	46
3.6. Veri Analizi.....	48
3.7. Ölçeğin Güvenirlilik Çalışmaları.....	48

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	51
4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	51
4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	56
4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	59
4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	65
4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	66
4.6. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	68
4.7. Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	70
4.8. Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	71
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu.....	73

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar.....	76
5.2. Öneriler.....	77
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	85
KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	85
SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ.....	86
ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ.....	87
ÖZGEÇMİŞ.....	88

TABLOLAR DİZİNİ

	SAYFA
Tablo 1.1. Denizli İl Merkezi'ndeki Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrenci Sayıları	44
Tablo 1.2. Örnekleme Giren Okullardaki Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrenci Sayıları	45
Tablo 1.3. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılım Tablosu	46
Tablo 1.4. Olumlu Madde, Olumsuz Madde Değerlendirme Tablosu	47
Tablo 1.5. Ölçeğin, Sosyal Bilgiler Dersini Sevme Boyutuna Göre Güvenirlik Değerleri	48
Tablo 2.1. Toplam Tutum Puanları	51
Tablo 2.2. Tutum Puanları, Tutum Puanlarındaki Kişi Sayısı ve Bu Sayıların Yüzdeleri	52
Tablo 2.3. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerleri	53
Tablo 2.4. Öğrencilerin Okudukları Okula Göre, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	56
Tablo 2.5. Öğrencilerin Okudukları Okul İle Ölçeğin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutum Puanlarının Anova Sonuçları	57
Tablo 2.6. Öğrencilerin Okudukları Okullara Göre, Tutum Farklılık Düzeylerini Ortaya Koyan Tukey Testi Sonuçları	57
Tablo 2.7. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Frekans, Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerleri	59
Tablo 2.8. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerleri	62
Tablo 2.9. Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Standart Sapma, "t" ve "p" Değerleri.	65
Tablo 2.10. Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ortalama ve Standart Sapma "t" ve "p" Değerleri.	65

Tablo 2.11. İlköğretim Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının, Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	66
Tablo 2.12. Öğrenci Annelerinin Eğitim Düzeyinin, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarını Gösteren Anova Sonuçları	67
Tablo 2.13. Öğrenci Annelerinin Eğitim Düzeyinin, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarında Hangi Düzeylerde Farklılık Oluşturduğunu Ortaya Koyan Tukey Testi Sonuçları	68
Tablo 2.14. Öğrenci Babalarının Eğitim Düzeyinin, İlköğretim Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	69
Tablo 2.15. Öğrenci Babalarının Eğitim Düzeyinin, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisini Gösteren Anova Sonuçları	69
Tablo 2.16. Öğrenci Babalarının Eğitim Düzeyinin, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarında Hangi Düzeylerde Farklılık Oluşturduğunu Ortaya Koyan Tukey Testi Sonuçları	70
Tablo 2.17. Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Dersinden Özel Ders veya Dershane Desteği Alıp Almayışlarının, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ortalama, Standart Sapma, “t” ve “p” Değerleri	71
Tablo 2.18. Öğrencilerin Bir Önceki Yıl Sosyal Bilgiler Dersi Karne Notunun, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	72
Tablo 2.19. Öğrencilerin Bir Önceki Yıl Sosyal Bilgiler Dersi Karne Notunun, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrenci Tutumlarına Etkisini Gösteren Anova Sonuçları	72
Tablo 2.20. Öğrencilerin Bir Önceki Yıl Sosyal Bilgiler Dersi Karne Notunun, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrenci Tutumlarına Etkisini Gösteren Tukey Testi Sonuçları	73
Tablo 2.21. Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Durumunun, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	74
Tablo 2.22. Öğrenci Ailelerinin Gelir Durumunun, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisini Gösteren Anova Sonuçları	74

Tablo 2.23. Öğrenci Ailelerinin Gelir Durumunun, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisini Tukey Testi Sonuçları

75

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. Sosyal Bilgiler dersinin kapsamı	7
---	---

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

N	Kişi Sayısı
\bar{X}	Aritmetik Ortalama
Ss	Standart Sapma
f	Varyans
p	Önem Değeri
t	Standart Değeri

GİRİŞ

Araştırmanın birinci bölümünde, araştırmada ele alınan konuyla ilgili temel bilgiler, problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar, araştırmada kullanılan tanımlar yer almaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde, literatür taramasıyla ilgili kuramsal çerçeve ile Türkiye’de ve yurt dışında yapılan araştırmaların amaç ve önemlerine değinilmiştir. Bu araştırmalarda öğrenci tutumlarıyla ilgili kısımlara yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, araştırmanın yöntemi, evreni, veri toplama aracı ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın dördüncü bölümünde, ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının; öğrencilerin cinsiyetleri, okudukları okul, okudukları sınıf, bir önceki yıl karne notu, anne ve baba eğitim düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, öğrencinin dershane veya özel ders desteği alması değişkenlerine göre incelenmiştir. Bu amaçla uygulanan ölçeğin istatistiksel analizi ve her alt probleme ilişkin elde edilen bulguların tabloları bu bölümde yer almaktadır. Araştırma bulgularının ve yorumlarının verilmesi alt problemlerin sırasına göre yapılmıştır.

Araştırmanın beşinci bölümünde ise yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlar ve öneriler bulunmaktadır.

Araştırmacı tarafından uygulanan ölçek, ölçeğin uygulanabilirliğiyle ilgili izin belgesi ekler bölümünde verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumu, kuramsal çerçeve, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve araştırmada kullanılan kavram ve terimlere yer verilmiştir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Eğitim süreçlerinin tamamının amacı; çocuğu, içinde yaşadığı toplumun etkin birer üyesi haline getirmek ve gelecekte karşılaşacakları problemlerin üstesinden gelebilecek bireyler olarak yetiştirmektir. Bunun için öğrencilerin düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, araştırmacı ve sorgulayıcı, bilgiyi ezberleyen değil, bilgiye ulaşabilen ve paylaşabilen, iletişim kurma becerilerine sahip, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilen, kendini gerçekleştirmiş, kendini taşıyan, güçlü ve zayıf yönlerini bilen ve bunun yanı sıra insanlığın ortak değerlerini sahiplenmiş, yaratıcı, üretken, takım çalışmasına yatkın, öğrenmeyi öğrenmiş ve yaşam boyu öğrenmeyi benimsemiş bireyler olmaları amaçlanmıştır (Karataş, 2004: 2). Çağımızın eğitim amaçlarından birisi, bireyleri hem kendi toplumuna katkı sağlayan, hem de diğer toplumlarla uyum sorunu yaşamayan bireyler yetiştirmektir. Bu eğitim amacının insan hayatına uyarlanması, eğitim kurumları aracılığıyla olmaktadır.

Eğitim kurumları, çağın uygun yaşam ve düşünme eğilimlerinin insan yaşamına aktarıldığı ve davranış haline getirildiği yerlerdir. Eğitim kurumları, bireyleri etkin ve etkili bir vatandaş haline getirmek için de uğraş verir. Eğitim kurumlarının en önemli

işlevlerinden biri; öğrencileri, yaşadığı topluma yararlı, iyi, sorumlu birer vatandaş olarak yetiştirmektir (Sözer, 2000: 3). Öğrencileri, çağın koşullarına uyumlu bireyler olarak yetiştirmek, ancak eğitim yoluyla olabilir. Eğitim sayesinde öğrenciler; özgür düşünme, olaylara eleştirel bakış getirebilme, insanlığa faydalı ürünler ortaya koyabilme donanımıyla yetişecekler, kendilerinden sonra gelecek olan nesillerin aydınlanmasına katkı sağlayacaklardır.

Eğitim kurumları aracılığıyla yerleşecek olan iyi bir vatandaş haline gelme, ilgi ve yetenekler doğrultusunda yetişme, ülke kalkınmasında rol oynayacak nitelikli insan gücü haline gelme ve bilgi üretebilme gibi davranışların bireylerde yerleşmesi, bireyin sağlıklı bir çevrede yetişmesi bakımından ve yaşadığı toplumun çağdaş uygarlık seviyesine ulaşması bakımından taşıdığı önem büyüktür (Ergin, 2005: 1). Bu amaçla bireylere, işbirlikli eğitim anlayışına uygun, kendilerini ifade etmelerine imkân tanıyıcı, üretken düşüncelerine fırsat tanıyan anlayışlar kazandırılması faydalı olabilir. Bu davranış değişikliklerinin yaşandığı yerler okullardır. Her çağdaş toplum, yeryüzündeki varlığını sürdürebilmek için, yeni yetişmekte olan bireylere kültürünü öğretip benimsetmeye çalışır. Bireylere toplum kültürünün benimsetilmesi ve o kültürü geliştirecek davranışlar kazandırılması okullar aracılığıyla olabilir.

Türkiye'deki okullar; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumları şeklindedir. Bu kurumlar içerisinde ilköğretim, bütün eğitim-öğretim faaliyetlerinin temelini oluşturmakta ve gelecek kuşakların şekillendirilmesi, bu kurumlarda gerçekleşmektedir (Öztürk ve Dilek, 2004: 2). Bu derece önemli olan bir süreçte verilecek olan eğitim, öğrencilerin hayatlarında sonraki yaşamları için temel oluşturacaktır. Bu yüzden, amacı öğrencileri “hayata ve bir üst öğrenime” hazırlamak olan ilköğretimin, eğitim çalışmalarının en önemli kısmını oluşturduğu ifade edilebilir.

Yarının büyükleri olan çocukları, eğitimle amaçlanan hedeflere ulaştırmak için ilköğretim programına 1.2.3. sınıflara Hayat Bilgisi, ilköğretim 4.5.6. ve 7. sınıflarına da Sosyal Bilgiler dersi konulmuştur (Sözer, 2000: 3). Türkiye'de Sosyal Bilgiler dersi 1968-1969 eğitim-öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970-1971 eğitim-öğretim yılında da

ortaokullara resmen girmiştir (Güngördü, 2002: 130). Sosyal Bilgiler dersi halen 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda haftada üç ders saati olarak okutulmaya devam etmektedir. 8. sınıflarda ise T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersine dönüşmektedir.

Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde yer alan Sosyal Bilgiler dersi sayesinde öğrencilerin hem sosyalleşmeleri sağlanmış olacak, hem de mutlu, ülkesine yararlı vatandaşlar olma konusunda önemli gelişmeler gerçekleştirilecektir. Böylesine önemli yararlılıkları olan Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrenci tutumlarının istenen düzeyde olması arzu edilen bir durumdur.

Tutum, bireyin çevresindeki bir simgeyi, bir nesneyi ya da bir olayı olumlu ya da olumsuz değerlendirme eğilimi olarak da görülebilir. Bu durumda bireyler çevrelerindeki nesnelere ve olayları olumlu ya da olumsuz değerlendirir ve öğrenilmiş tercihleri doğrultusunda tepki gösterirler (Harrell, 2000: 12). Yetişmekte olan bireyde olumlu tutum, tavır ve davranışlar geliştirilmedikçe, bu boşluğu onda istenmeyen davranışlar dolduracaktır.

İstenmeyen durumların öğrencilerde görülmesinin eğitim yaklaşımlarımızla çok yakın ilgisi olabilir. Ülkemizde yapılan diğer eğitim çalışmalarında olduğu gibi, Sosyal Bilgiler eğitiminde de göze batan en temel özellik, eğitime ilişkin tüm süreçlerin ve değer yargılarının bir otorite (ders kitabı yazarı ya da Talim Terbiye Kurulu) tarafından belirlenmiş ve onaylanmış olmasıdır (Öztürk ve Dilek, 2004: 339). Bu şekilde yetişen öğrenciler doğrunun bir ve vazgeçilmez olduğu anlayışıyla, ezberci bireyler olarak yetişeceklerdir. Bu durum öğrencilerin farklı düşüncelere sahip bireyler olarak yetişmesinin önündeki en önemli engellerden biridir. Oysaki ülkemizdeki eğitim öğretim çalışmalarımızın temelini, demokratik değerleri benimsemiş, her türlü farklılığı bir zenginlik olarak gören, olayları dönem koşullarını göz önünde bulundurarak değerlendiren bireylerin yetiştirilmesi anlayışı oluşturmalıdır.

Öğrencilere vermemiz gereken çağdaş değerler ile öğrencilerden uzak tutmamız gereken ortamlar, genelde eğitim, özelde de Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla

verileceğinden, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutumlar geliştirmiş olması çok önemlidir. Sosyal Bilgiler dersi; üretken, demokratik ve etkili vatandaş yetiştirme gibi önemli görevlere sahip bir derstir. Böylesi bir dersin öğrenciler tarafından sevilmemesi, öğrenciler tarafından ikinci plana itilmesi ve öğrencilerin ilgisinden uzak olması, ülkesi ve milleti için her türlü fedakârlığı yapabilen bireylerin yetiştirilememesi anlamına geleceğinden, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrenci tutumlarının öğrenilmesi ve bunların olumluya doğru geliştirilmesi çok önemlidir. Hiç kuşkusuz Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutumlara sahip bireyler hem kendilerine, hem de ülkelerine ve insanlığa daha faydalı olacaklardır. İyi bir vatandaş olma, geçmişe bakıp, geleceğe emin adımlarla ilerleme aracı olan Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlar istenen düzeylerde olmalıdır.

Bu araştırmada ele alınan altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili görüşleri, Sosyal Bilgiler ders programlarını oluşturan uzmanlara, okul yöneticilerine, Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ve öğrenci ailelerine, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının iyileştirilmesi konusunda yol gösterici olabilecektir. Bu çalışmada ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları, öğrenci görüşlerine göre ele alınmıştır.

1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırma konusu “ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları nasıldır?” ile ilgili kuramsal açıklamalar yapılmıştır. Bu başlık altında Sosyal Bilgilerin tanımı önemi ve kapsamı, Sosyal Bilgiler ve sosyal bilimler ilişkisi, Sosyal Bilgilerin gelişimi, Sosyal Bilgiler dersinin amaçları, Sosyal Bilgiler dersinde üç farklı yaklaşım konularına değinilecektir.

1.2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Önemi ve Kapsamı

İnsanlar ve toplumlar sürekli bir değişim içerisinde ve karmaşık sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sebeple toplumlar ve insanlar için sosyal bilimlerin önemi çok

büyüktür. Sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin hem bir sosyal bilim dalı, hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi “Sosyal Bilgiler” kavramını meydana getirmiştir (Safran, 1993: 2). Sosyal Bilgiler insanları ve yaşamlarını konu alır. Kendi kendimizi ve diğerlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Sosyal Bilgileri tanımlamak Tarih ya da Coğrafya gibi bir disiplini tanımlamaktan daha zordur. Çünkü Sosyal Bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır (Öztürk ve Dilek, 2004: 16).

Farklı disiplinleri bir arada barındıran Sosyal Bilgiler dersi, 2004 Sosyal Bilgiler Programı’nda şu şekilde tanımlanmaktadır: bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi sosyal bilimlerin ve Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (Tanrıöğen, 2005: 73). Bir başka tanım, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu bireyler yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri ve tutumların kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Ergin, 2005: 6).

Özetle Sosyal Bilgiler, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanılarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde, disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır (Öztürk ve Dilek, 2004: 17).

Sosyal Bilgiler kavramı çoğu zaman sosyal bilimler kavramıyla karıştırılır. Sosyal Bilimlerin kapsadığı bilim dallarında gerçekleştirilen çeşitli araştırmalarda elde edilen bulguların bireylere kazandırıldığı alan olan Sosyal Bilgilerin çoğu zaman sosyal bilimlerin yerine kullanıldığı görülmektedir (Kırsakürek, 1987: 5).

Sosyal bilimler insan davranışlarını çeşitli yönlerden, nesnel bir yaklaşımla inceleyen alanlardan oluşmaktadır. Buna bağlı olarak da, sosyal bilimlerin içeriği, kendi aralarında bağlantılı ve karmaşık birçok sosyal insan yaşantısından türetilmiştir (Barth ve Demirtas, 1997: 5). Sosyal Bilgiler ise, gerçekte eğitim alanının yarattığı bir kavramdır. Bu disiplinler arası alan, sosyal bilimler alanındaki kuramsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim süreci içinde ele alınarak bireyin toplum içinde gelişmesini, yetiştirilmesini amaçlar (Paykoç, 1991: 2). Sosyal Bilgiler; temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğrularak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren bir uygulama alanıdır (Sözer, 1998: 3).

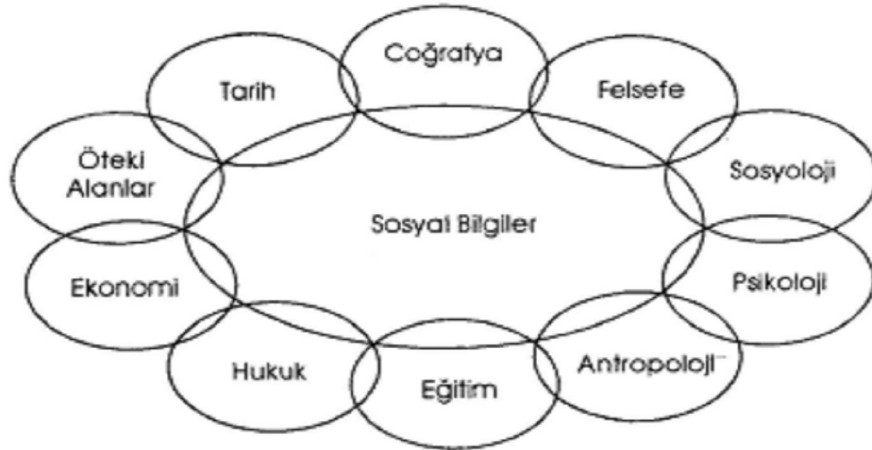
Sosyal Bilimlerin; insanın, insanla ve çevresiyle etkileşimini incelemesine karşılık, Sosyal Bilgiler; insanın toplum olarak yaşayışını, davranışını, temel gereksinmelerini, bunların karşılama biçimlerini, sorunların giderilmesi için yapılan çalışmaları ve ilgili kurumları ele aldığı görülebilir. Sosyal bilimler, Sosyoloji, Antropoloji, Tarih, Siyasal Bilgiler, Ekonomi vb. alanlar yoluyla bilginin yapısını ele alıp incelerken, Sosyal Bilgiler, daha çok Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisine ağırlık vererek belirli alanların program yapısı ile ilgilenmektedir (Güven, 2003: 17). Buradan Sosyal Bilimlerin geniş bir konu yelpazesine sahip olduğu, buna karşılık Sosyal Bilgilerin daha dar bir konu alanına sahip olduğu belirtilebilir. Ayrıca, Sosyal Bilgilerin bireylerin toplumsallaşma yönüne daha çok vurgu yaptığı ifade edilebilir.

Sosyal bilimler Sosyal Bilgiler arasındaki diğer fark, sosyal bilimler; kendisini oluşturan Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Antropoloji gibi disiplinler ile kendi bilgisini üreten bir çerçevedir. Sosyal Bilgiler ise, sosyal davranışları incelemenin önemli olduğunu vurgulayan ve temel eğitim kurumlarında öğretilen bir müfredat çalışma alanıdır (Tanrıöğen, 2005: 73).

Diğer taraftan, sosyal bilimlerin Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Tarih, Siyasal Bilgiler gibi birçok disiplinden oluştuğu, bu disiplinlerin Sosyal Bilgiler dersini etkilediği düşünüldüğünde Sosyal Bilgiler ile sosyal bilimler kavramlarının benzer yönlerinin de olduğu ifade edilebilir. Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili sorunlar birden fazla sosyal bilim

disiplininin bir araya gelmesini gerektirecek problemlerdir. Bu problemlere örnekler; şehir planlaması, kırsal yaşamın modernizasyonu, köprü-baraj yapımı, kirlilik, yoksulluk, çevre ve nükleer enerjidir. Dikkat edilirse bu problemlerin hiçbiri, sadece bir disiplinle çözümlenebilecek problemler değildir. Mesela yoksulluk; yoksulluğun, ekonomi, coğrafya, eğitim, hukuk gibi pek çok sosyal bilim alanını ilgilendiren yönü vardır. O halde Sosyal Bilgiler, sosyal bilimler ilişkisi şu şekilde açıklanabilir: Sosyal Bilgiler dersi, sosyal bilimlerin harmanlanarak, bireylerin anlayıp, hayatlarında pratik değişiklikler meydana getirebilecekleri şekilde oluşan, disiplinler arası bir derstir.

Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerden süzülen bilgilerin ünitelere dönüştürülmesi şeklinde oluşmuş bir derstir (Varış, 1996: 34). Sosyal Bilgiler dersinin kapsamı şekil 1.1'de gösterilmektedir.

Şekil 1.1. Sosyal Bilgiler dersinin kapsamı (Sönmez, 1998: 7)

Sosyal Bilgiler, şekilde de görüldüğü üzere, birçok disiplin alanını içinde barındıran, onların hepsinden etkilenen, çok unsurlu, kapsamı geniş bir derstir. Hukuk, Eğitim, Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Ekonomi, Psikoloji, Felsefe gibi alanlardan oluşan Sosyal Bilgiler dersinin tarihçesi şöyledir.

Eğitimde Sosyal Bilgiler ilk kez 1916 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde, orta dereceli okulların programlarını yeniden düzenlemekle görevli olan bir komite tarafından

resmen kullanılmıştır. Türkiye’de ise uzun yıllar Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri ayrı ayrı okutulmuş, ama bu üç dersin notları toplanmış ve üçe bölünerek, bu üç ders için bir not verilmiştir.

1962 İlkokul Program Taslağı’nda bu üç ders birleştirilerek “ Toplum ve Ülke İncelemeleri” ismini almıştır. 1968 Geliştirilmiş İlkokul Programı Taslağı ile derslerin birleştirilmesi işi yeniden ele alınmış ve Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi konularını mümkün olduğunca birbirleriyle kaynaştırarak üniteler meydana getirilmiş ve bu dersin adına “Sosyal Bilgiler” denilmiştir. Aynı yıl bu ders bütün ilkokullarda uygulanmaya başlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca temel eğitimin amaçlarının uygun olarak, temel eğitim 4.5.6.7. ve 8. sınıflar Sosyal Bilgiler programını geliştirmiş ve 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararıyla kabul etmiştir. Aynı kurul kararında, ikinci kademe Sosyal Bilgiler programının (6.7.8. sınıflar) 1975–1976 eğitim-öğretim yılından itibaren bütün yurtta uygulamaya konulması, birinci kademe Sosyal Bilgiler programının ise (dördüncü ve beşinci sınıflar) kurulun 11.05.1974 tarih ve 326 sayılı kararı ile kabul edilen Sosyal Bilgiler dördüncü ve beşinci sınıf ders kitaplarının üç yıl süreyle okutulacağı nedeniyle 1997–1998 eğitim-öğretim yılı başından itibaren uygulanmaya başlaması uygun görülmüştür.

Sosyal Bilgiler dersi 1985–1986 eğitim- öğretim yılından itibaren “Milli Tarih” , “Milli Coğrafya”, “Vatandaşlık Bilgileri” adı altında üç derse ayrılmıştır. 1997–1998 eğitim-öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarının altıncı ve yedinci sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya başlanmıştır (Güngördü, 2002: 132).

2008–2009 eğitim-öğretim yılından itibaren altıncı ve yedinci sınıflardaki Sosyal Bilgiler dersiyle sekizinci sınıflardaki T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi üçer ders saati olarak düzenlenmiştir. Yedinci ve sekizinci sınıflardaki Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi kaldırılarak dersin konuları, altıncı ve yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarına serpiştirilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersi, Türkiye’de ilköğretim programlarına konularak, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, laik, demokratik, çağdaş değerleri benimseyen ve koruyan bireyler yetiştirilmek istenmektedir. Öğrencilere, bu ders aracılığıyla Atatürk’ün ulusal kültürü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma ideali kazandırılır (Sözer, 2000: 2). Öğrenciler bu ders sayesinde insanların birbirleriyle, sosyal kuramlarla, eşya ve dünya ile olan ilişkilerini öğrenirler. İnsanların giyecek, yiyecek ve korunma gibi ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarını, toplumdaki gelenek ve görenekleri, sosyal problemlerin çözümünü, daha iyi yaşam koşullarının oluşturulmasını öğrenirler (Güngördü, 2002:130).

Sosyal Bilgiler dersi sayesinde, öğrenciler yurttaşlık hak ve görevlerini öğrenirler. Sosyal Bilgiler dersi, öğrencileri içinde yaşadıkları toplumun geçmişini de öğretir (Ergin, 2005: 3). Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilere yaşadıkları toplum düzeninin bilgisini veren, öğrencilerin, ülke gelişiminde rol oynayacak bireyler olmalarını sağlayan bir ders olarak ifade edilebilir. Sosyal Bilgiler dersinin Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık gibi ayrı dersler halinde değil de, bir bütün olarak verilmesinin sebepleri şu şekilde açıklanabilir:

a) Tarihte pek çok olay, coğrafi şartların etkisiyle açıklanır. Mesela Osmanlı Devleti’nin duraklama sebepleri işlenirken, duraklamanın, Osmanlı Devleti’nin doğal coğrafi sınırlara ulaşmış olması sonucu gerçekleşmiş olduğu ifade edilir. Kafkas Cephesi’nde 90 bin Türk askerinin donarak ölmesini açıklarken, bölgenin iklimsel ve coğrafi özelliklerinin yeteri kadar bilinmemesinin buna sebep olduğu belirtilir. Yani Coğrafya ve Tarih iç içe değerlendirilir. Bu da Sosyal Bilgiler dersiyle yapılır. Sosyal ve tarihsel olaylar, bunlara sahne olan doğa ile birlikte değerlendirilmelidir (Güngördü, 2002: 131). Bu anlamda Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık derslerinin aynı ders çatısı altında verilmesinin daha doğru olacağı ifade edilebilir.

b) Sosyal Bilgilerin, çok disiplinli bir şekilde verilmesinin diğer bir nedeni, ilköğretim çağındaki çocukların gelişim ve öğrenme durumlarının ince ayrıntıya girmeye uygun olmamasıdır. Çocuk bütünü olgular içinde algılar ve onu

parçalamaya çalışır. Dolayısıyla parçalara ve ayrıntıya inemez. Bu nedenle işlenen konular, parça parça değil, bütünlük içinde verilmelidir. Zaten Sosyal Bilimlerin inceleme sahasına giren konuların tamamını vermek için mevcut öğretim süresi de yetersiz olabilir. Ayrıca, çocuğun toplumsal olayları anlayabilmesi ve çözebilmesi, çok boyutlu düşünebilmesi için sosyal olgular bir bütünlük içinde verilmelidir (Uzun, 2006: 35). Bu amaçla ilköğretimde Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji ve Sosyal Bilgiler gibi çok disiplinli dersler vardır.

c) Öğrencilerin Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık alanlarına özel bir ilgisi varsa, lise ve yüksek öğrenimlerini bu alanlar üzerine yapabilirler. İlköğretim okulları bir alanda uzman yetiştiren kurumlar değildir. İlköğretimden mezun olan öğrenciler, mezun olur olmaz, Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık alanlarında uzman kişiler olmayacaklarına göre, bu dersleri ayrıntısına inmeden işlemek daha yararlı olacaktır (Güngördü, 2002: 131). İlköğretimde, bu konulardaki ayrıntılı yaklaşım, öğrencilerde Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumsuz tutum oluşumuna sebep olabilir.

d) Öğrenciler birçok alışkanlığı eğitim kurumlarında edinirler. Bu alışkanlıklar sözle ifade edilerek yerleşmez. Bunların öğrencilerce, davranış haline getirilmesi gerekir. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersi sayesinde, olayları tek yönlü yerine çok yönlü değerlendirme alışkanlığı edinirler. Çağımızda insanlarla ilişkilerimiz çok çeşitli nedenlerin ve etkilerin altındadır. Bunun için sosyal yaşamı ve o yaşamdaki problemleri incelemek tek yanlı olamaz. Öğrenciyi bu alışkanlığı verebilmek için, öğrencinin okulda problemleri bütün olarak ele alıp çözüm yolları araştırması sağlanmalıdır. Bu da, konuları teker teker ele alma yerine problemler halinde, bütün olarak ele almakla mümkün olacaktır (Güngördü, 2002: 131). Mesela, öğrenciler Sosyal Bilgiler dersi sayesinde Birinci Dünya Savaşı'nın nedeninin sadece Avusturya veliahdının bir Sırp tarafından öldürülmesi olmadığını, bu savaşın arka planında birçok sebebin olduğunu anlayabilirler. Bu ve buna benzer olay ve çıkarımlar neticesinde öğrenci, Sosyal Bilgiler dersi sayesinde olayların arka yüzünü görmeyi öğrenir ve bu bakış açısını davranış haline getirebilir.

1.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları

Modern dünyada, bir birey olarak öğrencinin kendi ahlaki değerler sistemini ve tarihsel bilincini oluşturması, farklı değer yargıları ve tavır alışların varlığını tanınması, doğru ve yanlış kavramları ve içerdiklerini ayırt etmesi, yapılan davranışın diğer insanlara olan etkisini hissetmesi gibi hedefler Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçlarındandır (Öztürk ve Dilek, 2004: 340). Sosyal Bilgiler dersi sayesinde öğrenci geçmiş toplumların hangi coğrafi şartlarda, hangi toplumsal durumlar nedeniyle, hangi tür olaylar yaşadığını öğrenecek, bunları analiz edecek ve geleceği tahmin edebilir hale gelecektir. Sosyal Bilgiler Dersi'nin diğer önemli amaçları şunlardır:

- 1- Dünyada görülen önemli gelişmelere karşı duyarlı olma davranışını geliştirme.
- 2- Okul içinde ve toplumda katılım ve gözlem etkinliklerini gerçekleştirme.
- 3- Demokratik anlayışa uygun karar verme becerilerini kazandırma.
- 4- Bireysel ve kültürel kimlik anlayışını toplumsal yaşam kavramı bağlamında tanımlama.
- 5- Sosyal bilgiler insanların hayatta karşılaşılabilecekleri her türlü probleme karşı pratik çözümler sunma.
- 6- İnsanın geçmiş, bugün ve gelecekteki durumu hakkında bilgi edinme becerisini geliştirme (Şimşek, 2007: 5–8).
- 7- Toplumsal ilişkilere katılım ve bu konuda gerekli bilgisinin kazanılmasına katkı sağlama. (NCSS, 2005: 1).

Bu önemli amaçları yerine getiren Sosyal Bilgiler dersinin ilköğretim okullarına konmasındaki en önemli amaç, "etkili demokratik vatandaş" yetiştirmektir (Öztürk ve Dilek, 2004: 22). Bu şu şekilde açıklanabilir. Sosyal Bilgiler dersi, eleştirici, yapıcı ve yaratıcı düşünme yeteneği ile sorun çözme becerisine sahip olan bireyler yetiştirmeyi amaç edinen bir derstir. Sosyal Bilgiler dersinin bir diğer önemli amacı, öğrenciye toplumsal kişilik kazandırmaktır (Sözer, 2000: 4). Sosyal Bilgiler dersi ile bireyler arası ilişkileri gelişmiş, işbirliği yapmayı öğrenmiş, sorumluluk sahibi kişiler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, vatandaşlık görev ve sorumluluklarını kavrayarak,

anayasa ve yasalar karşısında görev ve haklarını bilen, gereksinmelerini iyi belirleyip, ona uygun ekonomik anlayış benimsemiş bireyler yetiştirme amacını hedefine koymuş bir derstir.

Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları

Öğrenciler bu derste:

A. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amacı, etkili ve etkin vatandaşlar yetiştirmektir. Türk Milli Eğitim Bakanlığı 1998 İlköğretim Programı'nda, Sosyal Bilgiler dersinin vatandaş yetiştirme görevi bakımından amaçlarını şu maddelerle ifade etmiştir.

Bu dersi alan öğrenciler;

- “Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.
- Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlâtları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.
- Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.
- Türk milletinin zeka ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler.
- Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler.
- Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.
- Toplumu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimizde de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.
- Türk İnkılâbının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk İnkılâbının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakâr birer Türk evladı olarak yetişirler.
- Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "millî kültürümüzü

çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakârlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.

- Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasî olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

- Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.

- Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.

- Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi millî değerlerimizi tanır, onları korumak gerektiğini öğrenirler” (Sözer, 2000: 25).

Yukarıda belirtilen bütün özelliklerin, öğrencilerin iyi bir vatandaş ve sorumlu bir dünya insanı olma yolunda, onları hazırlamaya dönük olduğu görülmektedir. Hedeflenen bu davranışların gerçekleşmesi ile sorun çıkaran, uyumsuz, çağdışı bireyler yerine, sorun çözen, dünya insanıyla uyumlu, çağdaş değerleri benimsemiş ve bunları özümsemiş bireylerin sayısı artabilir. Sosyal Bilgiler dersi ile vatandaşlık bilinci kuvvetlenmiş, kendisine, ailesine ve devletine karşı mesuliyet duygusu gelişmiş bireyler yetiştirilmek istenmektedir (Moffat, 1957: 20). Bu amaçlar Sosyal Bilgiler dersinin vatandaşlık eğitimi yapan bir ders olduğu bilinciyle öğrencilere aktarılabilecektir. Ülke için iyi vatandaşlar yetiştirmenin önemi düşünüldüğünde Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla verilecek olan bu amaçların önemi daha iyi anlaşılabilir.

B. Milli Eğitim Bakanlığı 1998 İlköğretim Programı'nda toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden Sosyal Bilgiler dersinin amaçları;

- “Öğrencilerin, fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.

- Öğrencileri; soru sormaya, düşünmeye ve görüş alışverişinde bulunmaya özendirir.

- Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.

- Öğrenciler, bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenir.

- Öğrenciler, aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar.

- Öğrencilerin kendi örf ve adetleri çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler” (Safran, 2008: 12).

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencileri toplumsal hayata hazırlayan bir derstir. Bu yönüyle öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersi sayesinde, diğer insanlarla birlikte, huzurlu ve mutlu bir

şekilde yaşamının toplumsal kurallara uymakla olacağını da öğrenirler. Sosyal Bilgiler dersi sayesinde, hak ve sorumluluklarını öğrenen öğrenciler, hem sorumluluklarını uygulayacaklar, hem de hak ihlalleriyle karşılaştıklarında kendi haklarını arayabileceklerdir.

C. Milli Eğitim Bakanlığı 1998 İlköğretim Programı'nda çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden Sosyal Bilgiler dersinin amaçları;

- “Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.
- Türkiye'nin, yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.
- Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.
- İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.
- Plân, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.
- Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.
- Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar” (MEB, 1998: 538).

Sosyal Bilgiler dersi sayesinde, öğrenciler ülkemizi ve dünyayı daha iyi tanırlar. Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersi sayesinde insanların dünyaya olan etkilerini bilip, dünyayı olumsuz etkilerden arındırmak için neler yapılması gerektiğini kavrarlar. Ülkemizin doğal ve beşeri özelliklerini daha iyi kavrayan öğrencilerin, ülkemize olan duygusal bağlılıklarında bir artış gözlenebilir.

Ç. Milli Eğitim Bakanlığı 1998 İlköğretim Programı'nda ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden Sosyal Bilgiler dersinin amaçları;

- “Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
- Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
- Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
- Üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenirler.

- İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.
- Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar” (Safran, 2006: 6).

İlköğretim Sosyal Bilgiler programı özetle; etkili, demokrat, kendisi, ülkesi ve milletini tanıyan, toplumsal kuralları benimsemiş, üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgilere sahip, evrensel düşünen, soru soran, yaratıcı bireyler yetirmek amacındadır.

Sosyal Bilgiler dersinin işlevini tam olarak yerine getirebilmesi, dersin belli yaklaşımlarla aktarılmasına bağlıdır. Bu yaklaşımlarla işlenen Sosyal Bilgiler dersi, gerçek anlamda amaçları gerçekleştirmede önemli bir aracı görevi üstlenebilir. Bu yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler dersinin önemi biraz daha açılabilir.

Sosyal Bilgiler dersinde verilmek istenen amaçların, tam olarak anlaşılabilmesi için Sosyal Bilgiler dersindeki üç farklı yaklaşımın açıklanması gerekir. Bu üç yaklaşım: 1- Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler. 2- Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler. 3- Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler (Öztürk ve Dilek, 2004: 20).

Sosyal Bilgiler dersini kavratmak isteyen ve bu arada da Sosyal Bilgiler dersinin amacını benimsetmek isteyen öğretmen, “sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler” anlayışlarına önem vermelidir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin, vb.) bilimsel yöntemleri sezdirilmelidir. Öğretmen, okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanarak, öğrencileri sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlamalıdır. Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmalıdır. Örneğin “TBMM’nin Açılışı” konusunda, “Atatürk, 1920’de kurulan yeni devletin malî kaynakları problemini nasıl çözdü?” sorusu ortaya atılabilir. Burada önce, bir devletin gelir kaynakları ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınmalı, sonra veri ve kaynak toplamalarına yardım edilmeli, görüşleri test edilmeli ve öğrenciler tartışmaya teşvik edilmeli, daha sonra da öğrencilerin bir rapor yazmaları sağlanmalıdır(Safran, 2006: 9). Bu üç yaklaşımın karşılaştırılması ile konunun daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Sosyal Bilgilerde üç yaklaşımın amaç boyutunda karşılaştırılması: Vatandaşlık aktarımı yaklaşımında amaç; bireylere kendi kültürümüzün temel değer ve inanışlarını, evrensel değerlere sahip nitelikli, etkin ve verimli vatandaş davranışlarını genç kuşaklara aktarmaktır. Sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımıyla amaç; öğrencilere Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Antropoloji gibi sosyal bilimlerin verilerini ortaya koymada hangi ilkeleri kullandıklarını ve bu bilimlerin içeriğinde neler olduğunu, öğrencilerin anlamalarını sağlamaktır. Yansıtıcı inceleme olarak Sosyal Bilgilerdeki amaç ise; Öğrencilere kendilerini etkileyen sorunlar ve durumlar hakkında karar vermeyi öğrenmelerini sağlamaktır (Öztürk ve Dilek, 2004: 20).

Vatandaşlık aktarımı yaklaşımıyla kültürümüzü oluşturan tarihi devirlerdeki Türklerin yaşantıları, değer ve tutumları, diğer toplumlar içerisindeki yeri öğretilirken aynı zamanda vatandaşlık ve insan hakları eğitimi kısmıyla da evrensel değerlerle donanmış, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, demokratik, laik, barışçıl özelliklere sahip bir nesil yetiştirilmek isteniyor. Sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımıyla; sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiye ulaşırken kullandıkları yöntemi öğrencilere kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu anlamda, bir tarihçinin tarihi olayları değerlendirirken, dönemin şartlarını göz önünde bulundurma bilimsel öngörüsü öğrencilerce de benimsenecektir. Ya da dünyayı ve evreni değerlendirirken coğrafyacının kullandığı bilimsel tutumla, olayları sebep sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilebilecektir. Öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve sosyal katılım gibi Sosyal Bilgiler becerilerini kazanmaları üzerinde özellikle durulmalıdır. Yansıtıcı Sosyal Bilgiler yaklaşımında öğrencilerin, birer yetişkin olarak hayata katıldıkları zaman, alacakları kararlarda, kendi geleceklerini ve ülke menfaatlerini gözeterek, dünya insanlığının bir ferdi olarak etkili ve doğru karar vermesini sağlamak amaçlanmaktadır. Vatandaşlık aktarımı yaklaşımında, öğrencilerde geçmişlerine dair bir bilinç oluşturmak amaçlanırken, Yansıtıcı ve Sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımlarında, etkin ve etkili vatandaş davranışları oluşturulmak istendiği belirtilebilir.

Sosyal Bilgiler dersi işlenirken vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler, sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler ve yansıtıcı inceleme olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımları

bilinir ve Sosyal Bilgiler dersi buna uygun olarak işlenirse Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrenci tutumları daha olumlu olabilir.

1.2.3.Tutum

Kuramsal çerçeve bölümünde ilk olarak Sosyal Bilgiler ile ilgili açıklamalarda bulunuldu. Bu bölümde tutumla ilgili kuramsal açıklamalarda bulunularak, tutum, tutum davranış ilişkisi, tutumun gücü ve açıklığı, tutumların gelişmesi ve tutumların kalıplaşmasına değinilecektir.

1.2.3.1. Tutum Nedir?

Sosyal bilimlerdeki birçok kavram gibi tutum kavramı hakkında da, az da olsa farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Bireyin karşısındakini kabul ya da ret etmesine etki eden amacına tutum denir (Başaran, 1985: 297). Bir başka tanımda tutum, bir bireye atfedilen ve onun psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan düzenli bir eğilimdir diye tanımlanmaktadır. Tutum, gözlenebilen bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1999: 102). Tutum, oldukça organize olmuş, uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir. Bu tanımın temelinde iki önemli özellik yatmaktadır. 1- Tutumların oldukça uzun süreli olması, 2- Bilişsel, duyuşsal ve davranışsal birimleri içermesi (Cüceloğlu, 1994: 521). Bu ifadelerden, tutumların karmaşık bir yapıda olduğu, oluşması gibi değiştirilmesinin de uzun zaman aldığı sonucu çıkartılabilir.

Öğrenilmiş tercihler, öğretmenlerin başarı sağlamasında hayati önemi olan hususlardır. Ayrıca, tutumlar tüm bireylerin birbirlerinde dikkat ettikleri ilk özelliktir (Baysal, 1981: 10). Kişileri, olayları, durumları değerlendirirken tutumlar devrededir. Tutumlar, bireylerin yaşam tercihlerinde etkili olan, bireyleri yönlendiren, ilgi ve başarı alanlarını belirleyen en temel dinamiklerdendir.

Öğrencilerin duyuşsal özelliklerinin, öğrenme ve başarı üzerindeki etkisi eğitimcilerin üzerinde önemle durdukları bir konudur. Okul öğrenmelerinin %25'i öğrencinin duyuşsal özellikleriyle açıklanırken, öğrencilerin öğrenebilmesi için öğrenilecek bilgiye açık olması ve o bilgiyi öğrenmek için istek duyması gerektiği de belirtilmiştir (Bloom, 1995: 123). Bireyin kendi yaşantısında da görebileceği bu durumun ergenlik dönemini yaşamakta olan öğrencilerde daha üst düzeyde olması, öğrencilerle iletişimde, onlara olumlu tutum kazandırma biçiminde davranılmasını zorunlu kılmaktadır.

Davranışların çoğu gibi tutumlar da, öğrenme yoluyla kazanılmıştır. Aslında tutumlar bireyin kazanılmış kişilik özelliklerinin bir parçasıdır ve diğer kazanılmış kişilik özellikleri gibi klasik veya edimsel koşullanma yoluyla veya model gözlenmesi veya taklit yoluyla öğrenilmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili olumsuz tutumların da uygun teknik ve yaklaşımlar yoluyla olumluya dönüştürülebileceği ifade edilebilir.

1.2.3.2. Tutum Davranış İlişkisi

Tutum duygusal, bilişsel ve davranışsal bileşenlerle oluşur. Tutum araştırmalarında önemli tartışmalardan biri tutumların davranışsal öğeleriyle ilgilidir. Önceleri açık olarak kişinin davranışlarının tutumları tarafından belirlendiği varsayılıyordu. Tutumlarla davranışlar arasında büyük bir tutarlılığın bulunduğu ifade ediliyordu. Belirli bir politikacıyı tutan bir kişi oyunu da ona vermek eğilimindedir; siyahlara karşı önyargılı bir kimse, büyük bir olasılıkla çocuğunu siyahların çoğunlukta olduğu bir okula göndermek istemez. Tutum değişikliğine karşı gösterilen ilgi hemen tümüyle tutumların davranışları gerçekten etkilediği varsayımından kaynaklanmıştır. Davranışsal öge, bireyin belli bir uyarıcı grubundaki tutum konusuna karşı davranış eğilimini yansıtır. İlgili davranış eğilimleri sözler ya da diğer hareketlerden gözlenebilir. Bu davranışlar bireyin alışkanlıkları, normları ve söz konusu tutum objesi ile doğrudan ilişkili olmayan tutumlarının da etkisi altındadır (İnceoğlu, 2000: 10).

Tutum; bir tutum nesnesine yönelik, öğrenilmiş, tutarlı, olumlu ya da olumsuz davranış gösterme eğilimidir. Bu tutum nesnesi bir insan, bir durum, politik bir yaklaşım,

konu ya da soyut bir düşünce olabilir. Tutumlar bu tutum nesnesiyle ilgili “hoşlanma-hoşlanmama”, “iyi-kötü” , “onaylama-onaylamama” gibi boyutlar arasında yapılan değerlendirmelerdir. Tutumların temelinde bu tutum nesnesiyle ilgili inanışlar vardır. Bu inanışlar tutum nesnesiyle ilgili yaşantılara ve öğrenmelere dayanır. Bireylerin tutumları, tutum nesneleriyle ilgili öğrenmelere bağlı olmakla beraber bireyler çok az bilgi sahibi oldukları tutum nesneleriyle ilgili tutumlara da sahiptirler. Daha okula bile gitmeyen bir çocuğun, matematik dersine yönelik tutumu olumsuz olan ablasından etkilenerek matematikten nefret ettiğini söylemesi örneğinde olduğu gibi bu tutumların temelinde bireyin etkileşim içinde olduğu bireylerin inanışlarına ilişkin algıları vardır. Bu nedenle, tutumların oluşmasında sosyal etkileşim ve model almanın önemli rolü vardır (Altıok, 2004: 37). Sosyal Bilgiler dersine ilişkin de var olan “ezber dersi”, “geçmiş olaylar sıralaması”, “günlük hayatta geçerliliği olmayan konular” şeklindeki tutumlar, altı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Tutumu olumsuz olan öğrencinin Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili çalışmalara katılması, sosyal konulara ilgi göstermesi beklenemeyeceğinden, Sosyal Bilgiler öğretmeninin öncelikli olarak, bu yanlış değerlendirmelerin asılsızlığını belirterek Sosyal Bilgiler dersine başlaması gerekebilir.

Kişinin davranışları ile tutumu arasındaki ilişkiyi etkileyen önemli bir özellik, geçmiş deneyimlerdir. Eğer kişi geçmişte bir davranışta bulunmuşsa, muhtemelen gelecekte de bulunacaktır. Bu nedenle kişinin geçmişteki davranışlarına bakılarak, bir nesneye yönelik tutumu ve gelecekte aynı davranışlarda bulunup bulunmayacağı tahmin edilebilir (Çetin, 2004: 43). Öğrencilerin de geçmiş deneyimlerinde Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumsuz tutum ve davranışlar olabilir. Ama bu olumsuz tutum ve davranışlar, Sosyal Bilgiler ders müfredatının öğrenci ilgisini çekecek şekilde düzenlenmesi ve ders öğretmenlerinin yapıcı yaklaşımlarıyla, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutumlar biçimine dönüştürülebilir.

1.2.3.3. Tutumun Gücü ve Açıklığı

Her tutumun bir gücü (şiddeti) vardır. Bir tutumun gücü her üç ögesinin (zihinsel, duygusal, davranışsal) gücünün toplamı olarak düşünülebilir. Hem tutumlar hem de öğeleri,

güç bakımından farklılık gösterirler. Genellikle yerleşmiş, köklü tutumların hem bir bütün olarak gücü, hem de tek tek gücü yüksek olur. Güçlü tutumlar, davranışın tahmin edilmesinde daha belirleyicidir (Külçe, 2005: 13). Kişinin bir tutum objesi hakkında sahip olduğu bilgi ve ilgisi, tutumunun güçlü olmasına neden olur ve o kişinin tutumunu tahmin etmek kolaylaşır.

Olumlu tutum; coşku ve heyecanı harekete geçirir. İnsanın içini enerjiyle doldurur, insana sonsuz bir enerji verir. Bireyler, olumlu tutumlara sahip olunan bir nesne veya olayın ismini bile duyduklarında, onların yüzlerinde tatlı bir tebessüm ortaya çıkar. Olumlu tutumlara sahip olunan bir konuda canla başla çalışıldığı için, yapılan iş çok iyi yapılır ve yapılan işin sonucunda maksimum yarar sağlanır. Tutumlar, bir işi yapmada veya yapmamada en temel unsurdur. Motivasyonun tam olduğu konularla ilgili muhtemelen olumlu tutumlara sahip olunur.

Öğrencilerin, öğrenmeye ve öğretim sürecine ilişkin olumlu ya da olumsuz duygu ve, düşünce vb. yani tutumların belirlenmesi ve bu tutumların geliştirilmesi, öğrenme etkinliğinin sağlanması ve öğrenmeden istenilen verimin sağlanması açısından önemlidir. Öğrencilerin, öğrenme ve programa ilişkin duyuşsal davranışlarındaki değişmelerin belirlenmesi, yapılan eğitim-öğretim çalışmaları açısından son derece önemlidir (Yetim, 2006: 42). Öğrencilerin tutumları olumlu olunca, yapılan işten alınan sonuçlar iyi, öğrencilerin tutumları olumsuz olunca da, sonuçlar kötü olmaktadır.

1.2.3.4. Tutumların Gelişmesi ve Kalıplaşması

Tutumların öğrenilmesinde ve tutumların gelişmesinde başkalarının davranışlarının örnek alınması, özdeşleşme ve yaşantılar önemli bir role sahiptir. Okul öncesi çağda çocuğun örnek aldığı kişi çoğunlukla evinden birisi iken okula başlamasıyla birlikte öğretmenler örnek alınan kişiler olabilirler. Öğretmenlerin iyi kişilik özelliklerine sahip olması, öğrencilerin edineceği olumlu tutumlar açısından çok önemlidir (Külçe, 2005: 13). Öğretmen model kişi olarak, öğrenci davranış ve tutumlarının olumlu ya da olumsuz gelişiminde etkili olan faktördür. Tutumlar çeşitli yollardan elde edilir. Bunlar:

a-) Tutum objesi ile doğrudan deneyim: Bir konu ya da obje ile ilgili tutum sahibi olmanın en açık yolu, o konu ile ilgili bir deneyim geçirmiş olmaktır.

b-) Ana-baba ve arkadaşlar: Tutumlarımızın çoğunu başka insanlardan elde ederiz. Çocuğun oluşturduğu tutumları ilk kaynağı ana-babalardır. Daha sonra devreye arkadaşlar girer. İnsanlar çevrelerinden tutum arkasından ödül alırlarsa bu tutumu sergilemeye devam ederler. Ayrıca insanlar başkalarının dışı vurduğu tutumları veya sosyal alandaki rolleri benimseyerek de tutuma sahip olabilirler.

c-) Medyanın etkileri: Ana-baba arkadaş çevresi ve sosyal rollerimizden başka özellikle televizyon tutum oluşumunu etkilemektedir. Araştırmalar medyanın hem tutum oluşumuna hem de var olan tutumları pekiştirmesine etki ettiğini göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 1999: 121). Bu etki günümüzde çok daha ileri boyutlardadır. Çünkü günümüz toplumlarında öğrencilerin televizyon karşısında geçirdikleri zaman gittikçe artmıştır. Televizyon, öğrencilerin okul ve okul derslerine ilişkin tutumlarında olumlu etkiler yapabileceği gibi, yayınlanan programlarla öğrencilerde, olumsuz tutum oluşumuna da sebebiyet verebilir.

Bireyler, öğretimin etkililiği ile yakından ilgili olan tutumlara sahip olarak doğmazlar, var olan tutumlarını, sonradan öğrenme yoluyla edinirler. Ayrıca, araştırmalar tutumların genellikle erken yaşlarda edinildiğini göstermektedir. Erken yaşlarda edinilen tutumların, önemli deneyimler ve olaylar gerçekleşmedikçe durağan olduğu ve kolay kolay değişmediği görülmektedir (Belet, 2005: 19). Bu yüzden sınıf öğretmenlerinin ve altıncı sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin, öğrencilerin olumlu tutum geliştirmelerinde daha etkin rolleri olduğu söylenebilir.

Tutumlar pekiştirilirse, kalıcı hale gelirler. Ama olumsuz olan tutumlar pekiştirilmezse ve olumlu yöne eğilimler gerçekleştirilebilirse, tutumlar olumludan yana değişikliğe uğrayabilirler. Sosyal Bilgiler dersi açısından değerlendirdiğimizde, Sosyal Bilgiler öğretmeni, öncelikli olarak öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını

tespit etmeli, sonra da olumsuzluk varsa bu olumsuzlukları olumludan tarafa değiştirmek için uğraş vermelidir. Sosyal Bilgiler öğretmeninin, bu konuda yapabileceği ilk ve en önemli şeyin kendini sevdirmek olduğu söylenebilir.

1.2.4. Sosyal Bilgiler Dersi ve Tutum

Sosyal Bilgiler ve tutumla ilgili bilgilerden sonra, bu kısımda Sosyal Bilgiler dersi gibi toplumsal ve kültürel değerlerin öğretildeği bir dersle tutum arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır.

Tutum konusundaki, özellikle tutum gelişim ve değişimleri konusundaki kuramların ortaya koyduğu veriler, davranışlar gibi tutumların da öğrenme yoluyla kazanıldığı şeklindedir. Aslında tutumlar bir bireyin kazanılmış kişilik özelliklerinin bir parçasıdır ve diğer kazanılmış özellikler gibi klasik ve edimsel koşullanma yoluyla veya modellerin gözlenmesi ve taklit yoluyla öğrenilmişlerdir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları da öğrenme yoluyla oluşmuştur. Bu tutumlar Sosyal Bilgiler dersinin “geçmiş olaylar sıralaması, ezber dersi,” şeklinde olumsuz olabileceği gibi, “vatandaşlık bilinci yerleşmiş, sorumlu, üretken, eleştirel düşünen, sorgulayan bireyler yetiştirme dersi” şeklinde de oluşmuş olabilir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının istenen düzeyde olmamasının nedenlerinden birisi, öğretmenlerin sınıfta kullandıkları yöntemlerdir. Öğretmenler, Sosyal Bilgiler derslerinde yeni materyaller yerine daha çok ders kitabı kullanmakta, ayrıca anlatım ve tekrara dayalı bir öğretim yapmakta, belli bilgilerin kazanılmasına önem vermekteler (Yılmaz, 2006: 49). Sosyal Bilgiler derslerinde daha çok düz anlatım yöntemi kullanılmakta ve ders kitaplarının kullanımına yer verilmektedir. Tek tip işlenen Sosyal Bilgiler dersi öğrenciler tarafından çekici bulunmamaktadır.

Tutumlar öğrenilme yoluyla kazanıldığına göre bir alandaki olumsuz tutumlar uygun teknikler yoluyla olumluya dönüştürülebilir. Bir olaya karşı gösterilen tutum, eğer olumlu ise, onunla ilgili kararların olumlu olma; eğer tutumlar olumsuz ise, onunla ilgili

kararların olumsuz olma özelliği vardır (Oral, 2004: 89). Öğrenci öğretmenin tutumundan, duygusal tepkilerinden etkilenmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin mesleklerine karşı olumlu ya da olumsuz tutum içerisinde bulunmaları; öğrencilerin öğrenmeye karşı yaklaşımları, derse ilişkin tutumları ve başarıları üzerinde etkili olmaktadır.

Özellikle, çocukların sosyal becerilerinin gelişmesini amaçlayan Sosyal Bilgiler dersinde, çocuğun derse gözlenebilir biçimde etkin katılımının sağlanması, öğretmenin öğrencilerin davranışlarını değerlendirmesini, onların tutumlarındaki değişiklikleri gözlemesini de kolaylaştırır (Oral, 2000: 45). O yüzden, bütün öğretmenler gibi, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin de, öğrencilerin derse etkin bir şekilde katılımını sağlamak için onları teşvik etmeleri ve derslere öğrenci katılımını sağlamaları gerektiği belirtilebilir.

ABD Ulusal Sosyal Bilgiler Danışma Kurulu (NCSS), 1993'te mükemmel bir Sosyal Bilgiler programının kaynağı olarak gördükleri ilkeleri açıklar. Bu alanın uzmanları Sosyal Bilgiler öğretimi ve öğreniminin anlamlı, bütünleştirici, zorlayıcı, dikkat çekici ve aktif olmasının onu güçlü ve etkili kıldığı konusunda hemfikirdirler. Bu alandaki uzmanlar Sosyal Bilgiler öğretmenlerine şu şekilde çağrıda bulunur: Eğitimciler olarak bize düşen görev uygun öğrenme ortamları yaratmaktır. Bu ortamlar, estetik, uygar, etik, açıklık, konuşma, güvenlik, ustalık, sorumluluk ve kişisel özgürlük içerir. Bir öğrenme ortamı yaratmada Sosyal Bilgiler öğretmenleri sorumlu olmalarının yanında aynı zamanda bu çabalarında lider olmalıdırlar (Çiftçi, 2006: 63). Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutumlar geliştirdiği uygun öğrenme ortamları yaratmak, aşağıda belirteceğimiz öğrenme yaklaşımlarını sunmakla mümkün olabilir.

1.2.4.1. Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Öğrenci Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrenci tutumlarını anlayabilmek, bu tutumları etkileyen unsurları açıklamak amacıyla bu kısımda, Sosyal Bilgiler Ders işlenişini, Sosyal Bilgiler Ders başarısını, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını etkileyen unsurlara değinilecektir.

a-) Bilgisayar destekli Sosyal Bilgiler öğretimi; Günümüzde bilgisayar, hayatımızın bütün alanlarına nüfuz etmiş durumdadır. Her alanda etkinleşen bilgisayar kullanımı, eğitim-öğretim faaliyetlerinde de son zamanlarda yoğun bir şekilde kullanılmaya başlandı. Bilgisayar, yapılan eğitimin nitelikli, istenen ölçütlere uygun, öğrenmeyi kolaylaştırıcı, öğrencinin kendi başına da yapabileceği şekilde düzenlenmesinde çok önemli bir role sahiptir. Sosyal Bilgiler gibi soyut derslerin öğretiminde bu rol çok daha önemli boyutlarda hissedilmektedir.

Bilgisayar destekli öğretim metodu, öğretim sürecini hızlandıran, öğrenci motivasyonunu güçlendiren, öğrencinin kendi hızına göre yararlanabileceği, kendi kendine öğrenme ilkelerinin bilgisayar teknolojisiyle birleşmesinden oluşmuş bir öğretim metodudur (Öztürk ve Dilek, 2004: 345). Bu öğretim metodu ile öğrencilere sunulan ders, öğrencinin daha çok duyu organına hitap edeceğinden, öğrenci hem bilgiyi severek ve ilgisini çekerek öğrenecek, hem de öğrendikleri daha kalıcı olacaktır.

Günümüzde, görsel ve işitsel materyallerin her alanda kullanıldığı görülmektedir. Öğrenciler de büyük oranda televizyon ve bilgisayarın etkisi altındadır. Eğitim- öğretim faaliyetlerinin ses, görüntü ve animasyonlarla desteklenmesi, bu faaliyetlerin daha kalıcı, daha zevkli ve daha verimli olmasını sağlar (Kahraman, 2007: 5). Küçük yaşlardaki çocukların, işitsel uyarıcılardan daha çok görsel uyarıcılardan etkilendikleri göz önüne alındığında Sosyal Bilgiler dersi gibi soyut ağırlıklı dersler başta olmak üzere, bütün derslerde, bilgisayar destekli eğitim yapmanın önemi daha net bir şekilde anlaşılacaktır.

Bilgisayar destekli eğitim; öğrencilerin akademik başarılarının yanında bilimsel düşünebilme becerisi ve öğrencilerin bilimsel bilgilerinde de artışa sebep olmaktadır (Morse, 1991: 2). Bilgisayarda sebep sonuç ilişkisiyle, görsel bir şekilde işlenen Sosyal Bilgiler dersi, öğrencide sahip olduğu bütün bilgilerde sebep-sonuç ilişkisi kurma bilimsel davranma alışkanlığı kazandıracaktır. Öğrencilerin bilimsel bilgilerinde de artışa sebep olacak olan bilgisayar destekli eğitim; sağladığı çok yönlü yararlarıyla, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullanması gereken bir eğitim-öğretim aracıdır.

Bilgisayar destekli olarak işlenen Sosyal Bilgiler dersi, birçok yarar sayesinde, öğrencilerce seviyecek, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarında olumlu yönde tutum değişiklikleri meydana getirecektir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri bilgisayar sayesinde, anlatmakta ve öğrenciler tarafından anlaşılma zorluk yaşadıkları birçok konuyu, çok kolay bir şekilde öğrencileriyle paylaşır hale geleceklerdir.

b-) Yapılandırmacı anlayışla düzenlenen Sosyal Bilgiler dersi; Öğretmen bu anlayışta öğrencilerine rehberlik yapacak ve öğrencilerin geçmiş yaşantılarının üzerine yeni bilgiler yapılandırmalarına fırsat verecektir. Yapılandırmacılık, bilgiyi aktarma ve başkasının aktardığı bilgiyi kaydetme yerine, bilgiyi yapılandırmayı esas alan bir programdır. Bu anlayışla birey, bilgiyi etkin bir biçimde inşa ve transfer etmektedir. Yapılandırmacıların görüş birliğine vardıkları konular:

- 1- Öğrencilerin kendi öğrenmelerini yapılandırmaları,
- 2- Yeni öğrenmelerin öğrenenin önceki anlamlarına dayandığı,
- 3- Sosyal etkileşimin yapılandırmada kritik rolü olduğu,
- 4- Anlamlı öğrenme için özgün öğrenme görevlerinin olması gerektiği (Şahinel, 2006: 10).

Bu bakış açıları öğreneni, öğrenme sürecinin merkezine yerleştirmekte, öğrenme sürecinde, öğrencinin söz sahibi olmasını sağlamakta ve bilgiyi yapılandırmasına olanak sunmaktadır. Yapılandırılan bilgilerin, öğrencilerin zihninde daha kalıcı olduğu düşünüldüğünde, Sosyal Bilgiler dersine ilköğretim programlarında yeni görevler düşmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin bu anlamdaki ilk görevi, topluma geniş ve bilinçli katılım için gerekli olan “zihin alışkanlıkları” olarak anılan eleştirel ve entelektüel becerileri geliştirmektir. İkinci görevi öğrencilerin, kazandıkları anlayış ve zihin alışkanlıkları ile sınıf dışındaki yaşam arasında bağ kurmalarına yardım etmektir (Karaduman, 2005: 43).

Yapılandırmacı eğitimin en önemli özelliği, öğrenenin bilgiyi yapılandırmasına, oluşturmasına, yorumlamasına ve geliştirmesine fırsat vermesidir. Alışılmış yöntemde öğretmen bilgiyi verebilir ya da öğrenenler bilgiyi kitaplardan veya başka kaynaklardan

edinebilirler. Ama bilgiyi algılamak, bilgiyi yapılandırmak ile eş anlamlı değildir Öğrenen, yeni bir bilgi ile karşılaştığında, dünyayı tanımlamak için önceden oluşturduğu kurallarını kullanır veya algıladığı bilgiyi açıklamak için yeni kurallar oluşturur (Ercan, 2007: 2). Bir başka deyişle yapılandırmacılık çevre ile insan beyni arasında güçlü bir bağ kurmadır. Kurulan bu bağ sayesinde birey, bilgileri kendine göre yapılandırır.

Yapılandırmacı yaklaşımın Sosyal Bilgiler dersine kattığı yeni anlayış, geleneksel yaklaşımdan farklı olarak öğrencilerin mevcut bilgilerinden, deneyim ve tecrübelerinden hareketle, yeni ve orijinal keşifler yapmalarını sağlamaktır (Preston ve Wayne, 1974: 4). Mesela, öğrenci, Tarih dersinde öğrendiği insan yaşamına dair değişim sürecini değerlendirerek, gelecekteki olası değişimleri keşfedip, bu konudaki olası yaşantı farklılaşmalarını belirtebilir. Öğrencilerin bağımsız düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştirmek amacıyla öğrenme-öğretme sürecinde özel bir iletişim biçimi benimsenir. Bu iletişim biçiminde öğrencilere Sosyal Bilgiler dersinde, “Bu konu ile ilgili olarak ne düşünüyorsunuz?”, “Niçin böyle düşünüyorsunuz?”, “Nasıl bu sonuca ulaştınız” gibi sorular yöneltilir. Öğrencilere “evet” ve “hayır ” yanıtı gerektiren sorular yöneltmekten özellikle kaçınılır.

Bu anlamda yapılandırmacı eğitim anlayışıyla işlenen bir Sosyal Bilgiler dersi öğrencinin de etkinliğine ve memnuniyetine dayanacağından öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarıyla ilişkisi vardır. Öğretmen davranışlarının öğrenci tutumlarında ve öğrencilerin yapılandırmacı anlayışı içselleştirmelerinde etkisi büyüktür (Doğanay, 2003: 40). Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutumların oluşturulmasında, öğretmenin yapılandırmacı anlayışı benimsemiş, etkili iletişim becerilerini kavramış olması çok önemlidir.

c-) Sosyal Bilgiler dersi ve alternatif değerlendirme yöntemleri. Ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin önemli bir parçasıdır. Eğitimde, programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile

eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit ve düzenleme imkânı verir (Eraslan, 2005: 2). Bir anlamda lme değerlendirme, yapılan eğitim faaliyetlerinin, istenen amaçlara hizmet edip etmediğinin kontrol edilmesidir.

Geleceğin büyükleri olan öğrencileri tam anlamıyla anlamak, yapabilirliklerini kestirebilmek için, değerlendirme yöntemini çok iyi belirlemek gerekir. Öğretmenler, öğrencilerini değerlendirirken kısa cevaplı, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli sorulardan oluşan testler kullanabilecekleri gibi, performansa dayalı olarak; açık uçlu sorular, gözlem formları, posterler, ğrenci ürün dosyaları, projeler, performans ödevleri kullanılabilirler. Ayrıca ğretmenler görüşmeler yapıp, öğrencilerin kendilerini ve akranlarını değerlendirmelerine fırsat vererek öğrenme süreçleri hakkında bilgi edinebilir ve onlara dönüt verebilirler. Bazı ğrenciler olayların sebep-sonuç ilişkisi içerisinde ortaya konulmasında başarılı olurlarken, bazı öğrenciler harita çalışmalarında başarılı olabilirler. Bu yüzden değerlendirme tekniklerinin öğrencinin tüm yeteneklerini değerlendirebilir olması gerekir. Performansa dayalı değerlendirme mi? Geleneksel lme ve değerlendirme araçları mı? Amaca göre her ikisi de kullanılabilir (Safran, 2006: 72). Hele ki, Sosyal Bilgiler dersi gibi, çok disiplinli bir alan için, çok yönlü değerlendirme yöntemlerinin en gerekli araçlar olduğu belirtilebilir.

Geleneksel değerlendirme yöntemleriyle, alternatif değerlendirme yöntemleri kıyaslandığında şu sonuçlara ulaşılabilir:

Geleneksel değerlendirme yaklaşımında, öğrencinin sınav kâğında yazdığı veya işaretlediği şeylerin değerleme imkânı yoktur. Bu da süreçten çok ürünün önemliliğini vurgular. Alternatif değerlendirme yöntemlerinde, öğrenciyi ürüne taşıyan basamaklar da önemlidir. Yani ğrenci ürünü ortaya koyma sürecinde öğretmeninden geribildirimler alır ve hatalı yönleri değeriftirir. Öğretmen ürünün oluşma sürecini inceler. Bu da alternatif değerlendirme sistemlerinin şekillendirici olmasının bir sonucudur.

Geleneksel değerlendirme yöntemlerinin, ortaya konan ürüne, dar bir şekilde odaklandıkları görülür. Bu da ğretmen merkezli aktivitelerin ve ezberlenmenin

vurgulanmasına neden olur. Alternatif değerlendirme tekniklerinde ise öğretim süreci önemlidir.

Geleneksel değerlendirme yöntemlerinde öğrenciye verilen tek geri bildirim sınav notudur ve bu geribildirimde doğal olarak öğrenme sürecinin sonunda verilir. Alternatif değerlendirme yöntemlerinde ise geri bildirim öğretmenin çalışma hakkındaki yorumu demektir ve öğrenim süreci devam ederken verilir.

Sınıf yönetimi boyutunda, geleneksel değerlendirme sistemlerinde öğrenciye belli bir konu hakkındaki bilgilerini göstermeleri için sadece bir kere şans verilmektedir. Fakat alternatif değerlendirme yöntemlerinde, değerlendirme uzun bir süreç içinde gerçekleştiği için, öğrenci çalışmasındaki hataları geri bildirimler sayesinde düzeltebilir ve bilgisini geliştirebilir. Yine alternatif yöntemlerde değerlendirme, öğrenim süreciyle iç içe olduğundan, geribildirim öğrenciye çok çabuk ulaşır. Fakat geleneksel yöntemlerde sınav sonuçları ya da notları öğrenciye haftalar sonra ulaşabilir. Geleneksel sistemde öğrencinin kitapları kapalıdır ve bu da öğrenciyi kitaptaki bazı bilgileri ezberlemeye zorlar. Alternatif değerlendirme sistemlerinde ise böyle bir sınırlama yoktur.

Geleneksel değerlendirme yöntemlerinde öğrenciler arası kıyaslama vardır. Başarı grup içinde en iyisi olmak anlamına gelir. Alternatif değerlendirme yöntemlerinde ise kriter-kıyaslaması söz konusudur. Yani başarı önceden belirlenen bazı kriterlere göre belirlenir. Öğrenciler kendilerini belirlenen kriterlerle kıyaslar.

Alternatif değerlendirme yöntemleriyle işlenecek Sosyal Bilgiler dersi, her öğrencide başarabildiği bir alan tespit edeceğinden, öğrencide; “Sosyal Bilgiler dersini başarabiliyorum” imgesi yaratabilir. Bu durum, öğrencilerin birçoğunda var olan, “Sosyal Bilgiler dersi, ezbere dayalı bir ders olduğu için, zor bir ders” düşüncesini ortadan kaldırabilir ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutum taşımaya sebep olabilir.

d-) Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerin fiziksel ve psikolojik özelliklerinin bilinmesi. Program, öğrenciler esas alınarak yapıldığından, öğrenci faktörü önemli bir etkidir. Öğrencilerin, zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gelişim düzeyi eğitim ve öğretime yön verme açısından büyük önem taşımaktadır (Ergin, 2005: 14). Sosyal Bilgiler dersi açısından, öğrencilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişim düzeyleri çok önemlidir. Çünkü Sosyal Bilgiler dersi, dersin muhatabı olan öğrencilerin gelişimlerine uygun olarak yapıldığında, öğrencilerce, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutumlar beslenebilir.

Ülkemizde ilköğretim altıncı ve yedinci sınıfa giden öğrenciler 12–13 yaş gurubunda yer almaktadırlar. Çocuklar bu dönemde “benmerkezci” bir anlayışa sahip olurlar. Bu dönemde dış görünüşlerine ilgileri çok fazladır (Erden ve Akman, 1997: 58). Bu dönem öğrencisi, diğer bütün dönemlerden daha fazla, bilgiyi kendisine mal etmeye ihtiyaç duyar. Çünkü bu dönem öğrencisi benmerkezcidir. Kendisini çok değerli hissetmektedir. Kendisinin değerini bilen, varlığını hissettiren davranış ve dersler, onda olumlu tutumların gelişimine yol açacaktır. Bu anlamda öğrencilerin sosyalleşmesini, kendisini ifade etmesini ve özgüvenini geliştirmeyi hedef edinen Sosyal Bilgiler dersi öğrenci tutumları açısından çok önemli bir etkiye sahiptir.

Çocuğun evreni ergenlik çağına hızla genişler ve giderek bütün bir toplumu kucaklar (Arslan, 2008: 31). Ergenin kritik bir süreçten geçtiği bir dönemde, Sosyal Bilgiler dersi, işlenişi ve içerdiği konular yönünden, öğrencinin başarılı kimlik statüsüne sahip olmasını sağlayacak bir fonksiyon gösterebilir. Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinde öğrendikleri büyük devlet adamlarının hayatlarını ve yaptıkları işleri değerlendirecekler ve kendilerine yeni ve başarılı bir kimlik statüsü sağlayacaklardır. Bu noktada Sosyal Bilgiler öğretiminin, yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun, bilgisayar destekli, yaparak yaşayarak öğrenmeyi ilke edinen bir şekilde yapılması yararlı olabilir.

“Ne çocuk”, “ne de yetişkin” olarak tanımlanan bu çalkantılı dönemde çocukların tutumları olumlu ya da olumsuz şekillenebilir. Öğrencilerin bu özelliklerini dikkate alarak, Sosyal Bilgiler dersinin uygun bir okul ortamı ve öğretmen tutumu ile verilmesi öğrencilerde dersle ilgili olumlu tutumların gelişmesine sebep olacaktır. Öğrencilerin

gelişim özellikleri dikkate alınmadan işlenecek Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerde bu derse ilişkin olumsuz tutumların oluşumuna sebep olabilir. Bu durum, Sosyal Bilgiler ders başarısını da düşürebilir.

1.3. PROBLEM CÜMLESİ

Denizli Merkez İlçe'deki İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları nasıldır?

1.4. ALT PROBLEMLER

1) İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları hangi düzeydedir?

2) İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları;

- a- Okudukları okula göre,
- b- Sınıf düzeylerine göre,
- c- Öğrencilerin cinsiyetlerine göre,
- d- Annenin eğitim düzeyine göre,
- e- Babanın eğitim düzeyine göre,
- f- Öğrencilerinin özel ders ya da dersane desteği alıp almamalarına göre,
- g- Öğrencilerinin bir önceki yıl Sosyal Bilgiler dersi karne notuna göre,
- h- Öğrenci ailelerinin aylık gelirlerine göre değişmekte midir?

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmaya ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, ailelerinin eğitim düzeyi, ailelerin aylık gelirleri, Sosyal Bilgiler dersinden özel ders veya

dershane desteği alıp almadıkları gibi değişkenler açısından değişip değişmediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Ayrıca ilköğretim okullarındaki öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek ve bu konuda yapılacak olan araştırmalara kaynaklık etmek bu araştırmanın amaçları arasındadır.

1.6. ARAşTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitimde öğrenci bir bütün olarak ele alınırsa düşünce ve hareketler kadar duygular ve değerlerin de önemli olduğu görölmektedir. Öğrencilerin bir derse ilişkin duyguları, tutumları önceden bilirse; o derse ilişkin öğrenci başarısını artırmak daha kolay olabilir. Öğrencilerin bir derse yönelik olumlu tutum geliştirmeleri, etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesini ve o dersteki öğrenci başarılarının artmasını sağlamaktadır. Tutumların olumsuz olması ise, öğrenme ortamını olumsuz etkilemekte ve öğrenci başarısını düşürmektedir. Öğrencilerin duyuşsal alan ile ilgili davranışlarında bir sorun olduğu takdirde, öğretmenlerin bunu giderici tedbirler almaları gerekmektedir. Bu araştırma sayesinde, Denizli örneğinden hareketle öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu ve olumsuz tutum değişkenleri tespit edilebilir ve Sosyal Bilgiler gibi önemli bir dersin öğrencilerce olumlu tutumlarla karşılanabilmesi sağlanabilir.

1.7. SAYILTILAR

1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmek için kullanılan “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği”nin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçme yeterliliğine sahip olduğu varsayılmıştır.

2. İlköğretim öğrencilerinin tutum ölçeğini içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.8. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma 2008–2009 eğitim-öğretim yılı verileriyle sınırlıdır.
2. Araştırma, Denizli ili merkez ilçede Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarındaki, altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin görüşleriyle sınırlıdır.

1.9. TANIMLAR

Sosyal Bilgiler: İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden ve Akman 1998: 8).

Duyuşsal alan: Öğrencilerin ilgi, tutum, değer yargısı, güdü, kaygı, kabul etme, merak gibi boyutlardan oluşan alan (Kağıtçıbaşı, 1999: 147).

Tutum: Bireyin ilgili bulunduğu tüm nesne ve durumlara olan tepkisi üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkisi olan yaşantılarla biçimlenen zihinsel ve sinirsel bir hazır olma durumudur (Allport, 1935'den akt. Can, 1989: 12).

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde önce Türkiye’de yapılan araştırmalar daha sonra da yurt dışında yapılan araştırmalar ele alınmıştır.

2.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Aşkar ve Erden (1986) “Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları” adlı araştırmalarını Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültelerindeki öğrencilerle yapmışlardır. Araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının okudukları üniversite, eğitim gördükleri sınıf düzeyi, cinsiyetleri ve ÖSYS’deki öğretmenlik tercihleri gibi değişkenlere bağlı olarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değişip, değişmediğini ortaya koymaktır. Araştırmanın sonucu; öğretmen adaylarının tutumları buldukları üniversiteye ve sınıflarına göre farklılık göstermemektedir. Ancak ÖSYS’deki sıraları ve cinsiyetlerine göre öğretmen adaylarının tutumları farklılaşmaktadır.

Şahin (1992) “Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları” adlı çalışmasındaki tutum ölçeğini, Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi 3. sınıf öğrencilerine, 1991–1992 Eğitim-Öğretim Yılı’nda uygulamıştır. Araştırmanın amacı; öğrencilerin cinsiyetleri, yatılı, gündüzlülük durumları, ailelerin aylık gelirleri gibi değişkenlere bağlı olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değişip,

değişmediğini ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda, kız ve erkek öğrencilerin tutum planları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yatılı öğrencilerle gündüzlü öğrenciler arasında anlamlı bir fark yoktur. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ailelerinin ortalama aylık gelirlerine göre değişmemektedir. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, üniversitede öğretmenlik mesleğine devam etme beklentisine göre değişmektedir. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları genel anlamda olumlu görülmektedir.

Şahin (2001), “İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Oluşturmacı Yaklaşımla İşlenen Derslerin Öğrencilerin Öğrenmeleri Üzerindeki Etkisi” ni araştırmıştır. Deney ve kontrol gruplu çalışma 2000–2001 eğitim-öğretim yılı güz döneminde iki devlet okulundan, iki özel okuldan toplam dört beşinci sınıfta, rastgele seçilen dört grup üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın amacı; oluşturmacı yaklaşımın öğrencilerin ders başarısı ve derse ilişkin tutumlara etkisini belirlemek, devlet okulları ile özel okullar arasında bu yöndeki farklılıkları ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda, Devlet okullarında oluşturmacı yaklaşımla eğitim gören deney grubundaki öğrencilerin tutumları diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek olarak bulgulanmıştır. Bilişsel başarı açısından, özel okul deney grubundaki öğrenciler, diğer gruplardan daha başarılı bulunmuşlardır.

Deveci (2002), “Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi” adlı araştırmasını, ilköğretim dördüncü sınıf öğrencileri ile yapmıştır. Araştırmanın amacı; Sosyal Bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin, öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisini belirlemektir. Bu amaçla, deneme modellerinden ön test-son test kontrol gruplu modele göre desenlenmiş ve gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler dersinde, probleme dayalı öğrenme uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin derse ilişkin tutumları, akademik başarıları ve bilgileri hatırlama düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Altıntaş (2003), “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri” konulu yüksek lisans tez çalışması yapmıştır. Araştırmanın amacı; yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının cinsiyet, yaş, geçen yılki karne notuna bağlı olarak değişip değişmediğini belirlemektir. Araştırma sonucu; ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları hiçbir değişkene bağlı olarak farklılaşmamaktadır şeklindedir.

Demirkaya'nın (2003), “Coğrafya Öğretiminde 4MAT Öğretim Sisteminin Lise Coğrafya Derslerindeki Başarı ve Tutumlar Üzerine Etkisi” adlı çalışmasında, araştırmanın amacı; 4MAT Öğretim Modeli'nin öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutum ve başarılarını etkileme gücü ile öğrenme stillerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarla ilişkisi olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırma 168 lise birinci sınıf öğrencisi ile yapılmıştır. 89 kişiden oluşan kontrol grubuna 16 ders saati boyunca lise coğrafya dersi iklim ünitesi, 4MAT Modeline dayalı olarak öğretilmiş, 79 öğrenciden oluşan kontrol grubu öğrencilerine ise aynı ünite, geleneksel yöntemle işlenmiştir. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol grubunun deney öncesi ve deney sonrası öntest ve sontest, coğrafya iklim ünitesi testi başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak deney ve kontrol gruplarının öntest ve sontest toplam coğrafya tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Oral'ın (2004), “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları” adlı makalesinde araştırmasının amacı; eğitim fakültesi öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını farklı değişkenlere göre ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda, öğrenci tutumlarının işbirlikli öğrenme yöntemi uygulanmak suretiyle olumlu yönde değiştirilebileceği belirlenmiştir. Bu yöntemin uygulanmasında öğretmenin rehber rol oynaması gerektiğini dile getiren Oral, “Bu sayede öğrenci derse bizzat katılacak ve yapılandırmacı eğitim sisteminin öngörülerini doğrultusunda öğrenci başarılı olacaktır” demektedir.

Akdağ (2005), “İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersinde, Bilişsel, Duyuşsal ve Giriş Davranış Özelliklerinin Başarı Ve Tutumlarına Etkisi” başlıklı

yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırmanın amacı; ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik bilişsel ve duyuşsal özellikleri ile ön hazırlık durumlarının ve bu derse ilişkin tutumlarının başarılarına etkisini ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda, bilişsel giriş davranış özellikleri ve duyuşsal giriş özelliklerinin, öğrenci başarısında önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili ön öğrenmelerin, Sosyal Bilgiler ders başarısını artırdığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Karaduman'ın (2005), “Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde araştırmasının amacı; yapılandırmacı öğrenme anlayışına göre hazırlanan öğretim materyallerinin öğrencilerin başarılarına ve tutumlarına etkisini belirlemektir. Araştırma sonucunda şu sonuca ulaşılmıştır: Sosyal Bilgiler dersinde, yapılandırmacı öğrenme ilkelerine göre hazırlanan öğretim materyallerinin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin derse ilişkin tutumları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark oluşmamıştır. Bir başka deyişle, yapılandırmacı öğrenme ilkelerine göre hazırlanan öğretim materyalleri, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarında anlamlı bir yükseliş meydana getirmemiştir.

Yılmaz (2006), “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Proje Tabanlı Öğrenme” nin, Öğrenenlerin Akademik Başarıları, Yaratıcılıkları ve Tutumlarına Etkisi” adlı yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırmanın amacı; proje tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik akademik başarı ve tutumlarına etkisini belirlemektir. Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler tutum ölçeği ön test puanları ortalaması 77.83 ve standart sapması 7.09 iken, aynı grubun son test puanları ortalaması 102.56 ve standart sapması 15.11 olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, deney grubundaki öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının, kontrol grubundaki öğrencilerin tutumlarından daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Kan'ın (2006), "Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı" adlı makalesinde araştırma amacı; öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders başarıları ile Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını olumlu etkileyecek öğretim anlayışlarını ortaya koymaktır. Araştırmasında, Sosyal Bilgiler dersinin değişik yöntem ve tekniklerin yardımıyla işlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun öğrencinin Sosyal Bilgiler dersini anlamasına yardımcı olacağı vurgulanmaktadır. Araştırma sonucunda, farklı yöntemler kullanılarak işlenen Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin ders başarıları ve Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını olumlu etkilediği ifade edilmiştir.

Demirkaya ve Arıbaş'ın (2006), "Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi" adlı makalelerinde araştırma amacı; Sosyal Bilgiler öğretmenliği üçüncü sınıf öğrencilerin coğrafya derslerine yönelik tutumlarının nelerden etkilendiğini ortaya koymaktır. Araştırma sonucu; öğrencilerin coğrafya konularını başarmada, kendilerini yeterli görüp görmeme durumlarının etkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, bu dersin öğretimini yapan öğretmenlerin dersi sevdiren kolaylaştırarak vermesinin, öğrencilerin, bu derse ilişkin olumlu tutum ve davranışlarının gelişmesini sağlayacağı ifade edilmiştir.

Uzun (2006), tarafından "Üstün veya Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki" adıyla hazırlanmış yüksek lisans tezinin amacı, üstün ve özel yetenekli öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının öğrencilerin cinsiyet, aile ekonomik durum, öğrencilerin yaşı, anne-baba eğitim düzeyi gibi değişkenlerden etkilenip etkilenmediğini tespit etmektir. Araştırma sonucunda, erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin daha olumlu tutumlar beslediği anlaşılmıştır. Ayrıca ülkemizde iyi bir meslek ve iyi bir iş sahibi olabilmek için matematik ve fen bilimlerine önem verildiği, Sosyal Bilgiler dersine önemsiz bir ders gözüyle bakıldığı, bunun da Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumsuz tutumlar beslenmesine yol açtığı belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin yaşları büyüdükçe, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarında olumsuz değişiklikler meydana geldiği vurgulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğrencinin anne babasının eğitim düzeyi yükseldikçe ve annenin çalışıyor olmasına göre öğrencinin üstün yetenekli olma ihtimali

artıyor. Araştırmaya göre; Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin büyük kısmı üst-orta gelir grubuna mensup ailelerin çocuklarıdır.

Çiftçi'nin (2006), "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğrencilerin Akademik Risk Alma Düzeylerine, Problem Çözme Becerilerine, Erişilerine Kalıcılığa ve Tutumlarına Etkisi" adlı doktora tezinin amacı; proje tabanlı öğrenmenin öğrencilerin problem çözme becerilerine ve tutumlarına etkisini ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda, proje tabanlı öğrenme yaklaşımının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin uygulamadan önce aldıkları Sosyal Bilgiler tutum ölçeği ortalama puanları $X=34,95$ iken uygulama sonrasında deney grubundaki öğrencilerin tutum ölçeği son test ortalaması $X=37,14$ 'e yükselmiştir. Kontrol grubundaki 125 öğrencinin uygulamadan önce aldığı tutum ölçeği puan ortalaması $X=35,70$ iken, uygulama sonrasında bu değer $X=35,95$ olduğu görülmektedir. Proje tabanlı öğrenme yaklaşımını ve geleneksel öğrenme yaklaşımını uygulayan her iki grubun aldığı ön test-son test ortalama puanlarında bir miktar artış gözlenmiştir. Fakat deney grubundaki öğrencilerin tutum ölçeği ön test-son test puanları arasındaki artışın, kontrol grubunun ön test-son test tutum puanları arasındaki artıştan daha fazla olduğu görülmektedir.

Gengel'in (2006), "Öğrenme Stilleri, Deneysel Öğrenme Kuramına Dayalı Eğitim, Tutum ve Sosyal Bilgiler Programına Erişi Düzeyi" adlı çalışmasının amacı; ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları ile Sosyal Bilgiler programının hedeflerine ulaşma düzeyleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Ayrıca öğrenme stillerini temele alan deneysel öğrenme kuramına dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminin hedeflere ulaşma ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar üzerindeki etkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma evreninden seçilen 15 ilköğretim okulundaki 612 öğrenci örnekleme oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin öğrenme stillerinin onların cinsiyetine göre farklılaşmadığı, Sosyal Bilgiler programının hedeflerine ulaşma düzeylerinin ve tutumlarının onların cinsiyetleri ile ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tokcan (2007), "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bütünsel Beyin Yaklaşımı İle

Modellendirilmiş Etkinliklerin Akademik Başarı Ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi” adlı doktora tezinde, “Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası” ünitesinin öğretiminde deney grubundaki öğrencilere bütünsel beyin yaklaşımıyla, kontrol grubundaki öğrencilere geleneksel öğretim yöntemleriyle öğretim yapmıştır. Araştırmanın amacı; Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan bütünsel beyin yaklaşımı ve modellendirilmiş etkinliklerin öğrencilerin akademik başarı ve öğrenci tutumlarına etkisini anlamaktır. Yapılan öntestlerde eşit başarı düzeylerine sahip olan iki grubun sontest başarı durumlarında, uygulanan öğretim modeliyle doğru orantılı olarak anlamlı değişiklikler olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, zenginleştirilmiş öğrenme yaşantıları edinen bireylerin, beyindeki sinapsların daha sık olduğu ortaya konmuştur. Farklı yaşantı modelleriyle işlenen Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenci tutumları, geleneksel bir şekilde işlenen Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenci tutumlarından daha yüksektir.

2.2. Yurt Dışındaki Araştırmalar

Brush (1997), bütünleştirilmiş öğrenme sisteminin işbirlikli öğrenmeyle birlikte kullanılmasının öğrencilerin matematik dersi başarısı ve tutumları üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma 65 öğrenciyle yapılmıştır. Araştırma sonucunda, işbirlikli öğrenme grubundaki öğrencilerin, bireysel öğrenme grubundaki öğrencilere göre daha yüksek oranda başarı elde ettikleri ortaya çıkmıştır. Brush, yapmış olduğu değerlendirmeler sonucunda, İşbirlikli öğrenmenin matematik dersine yönelik tutumları olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Soeharto (1998), “Endonezya İlkokullarında 6. Sınıf Matematik Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme Ortamının Öğrenci Tutum ve Başarısına Etkisi” adlı araştırma yapmıştır. Araştırma için 30 öğretmen seçilmiştir. Bu öğretmenlerden 15’i yapılandırmacı teknikler üzerine eğitilmiş ve sınıflarında bu teknikleri kullanmak üzere deney grubu öğretmenleri olarak seçilmişlerdir. Geri kalan 15 öğretmen ise, kontrol grubu öğretmenleri olarak derslerini geleneksel biçimde işlemişlerdir. Bu aşamadan geçirilen öğrencilere öntest ve sontest olarak Matematik başarı testi uygulanmıştır. Öğrencilerin tutumlarını ölçmek için “Matematik Tutum Ölçeği” sürecin hem başında, hem de sonunda uygulanmıştır.

Araştırma sonucuna göre, yapılandırmacı anlayışla eğitim yapılan sınıflardaki öğrencilerin tutum ve başarı düzeylerinin, geleneksel yöntemle eğitim yapılan sınıftaki öğrencilerin tutum ve başarılarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Stark ve Gray (1999) yaptıkları araştırma ile öğrencilerin fen alanındaki bilgi ve uygulamalarını öğrenmek istemişlerdir. Araştırmalarını 8-9, 11-12, 13-14 yaş gruplarından oluşan yaklaşık 2000 öğrenciyle yapmışlardır. Yapılan araştırmaların tümünde 13-14 yaş grubundaki öğrencilerin Fen Bilgisi dersine ilişkin tutumları düşük seviyede bulunmuştur. Birinci kademedeki öğrencilerin tutumları normal düzeyde bulunurken, ikinci kademedeki öğrencilerin tutumları normalin altında bulunmuştur. 11-12 yaş grubundaki erkek öğrencilerin Fen Bilgisi ile ilgili tartışmalardan, kız öğrencilere göre daha çok hoşlandıkları ortaya konmuştur. Ayrıca genel anlamda erkek öğrencilerin, kız öğrencilerine göre Fen Bilgisi dersine ilişkin daha olumlu tutum sergiledikleri sonucu ortaya konmuştur.

Butter (1999), ders etkinliklerine katılımın, derse ilişkin tutumlara etkisini ölçmeye yönelik bir araştırma yapmıştır. Butter, bu çalışmada öğrencilerin Fen Bilgisi dersine yönelik tutumlarının, öğrencilerin etkinliklere yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflardaki öğrencilerin Fen Bilgisi derslerindeki etkinlikleri yerine getirme nedenleri incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, tüm Fen Bilgisi etkinliklerine katılımda tutumun çok büyük etkisi olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca ilerleyen sınıflarda Fen Bilgisi dersine yönelik tutumun düşme sürecine girdiği, bunun da etkinliklere katılma isteğini azalttığı belirtilmiştir. Fen Bilgisine yönelik tutumlarda cinsiyet, ırk ve sosyo-kültürel faktörlerin hiçbir etkisinin olmadığı sonucuna da varılmıştır. Etkinliklerinde tutumun daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Papanastasiou (2002), öğrencilerin Fen Bilgisi dersine yönelik tutumlarının; okul ortamıyla, Fen Bilgisi dersini öğrenmeleriyle, anne ve babalarının eğitim altyapısıyla ve ailenin zorlamasıyla ilişkisi olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin Fen Bilgisi dersine yönelik tutumlarını en çok etkileyen faktörün Fen Bilgisi dersini öğrenmeleriyle ilişkili olduğunu ortaya çıkmıştır. Fen Bilgisi dersine yönelik öğrenci

tutumlarını en az etkileyen faktörün ise ailelerin eğitim yapısıyla ilgili olduğu ortaya çıkmıştır.

Dethlefs (2002) “Lise Matematik ve Fen Derslerinde Yapılandırmacı Öğrenme Çevresi ile Öğrenci Tutum ve Başarısı Arasındaki İlişki” adlı çalışmasında Matematik ve Biyoloji derslerinin, yapılandırmacı öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemleriyle işlenmesinin öğrenci tutumlarına etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 804 öğrencidir. Araştırmanın sonuçlarına öğretmen ve gözlemcilerin raporları ile öğrencilere uygulanan üç ayrı tutum ölçeği sayesinde ulaşılmıştır. Öğretmen raporlarına göre yapılandırmacı öğrenme ortamı ile öğrenci başarı ve tutumları arasında ilişki yoktur. Gözlemcilerin raporlarına göre yapılandırmacı öğrenme ortamı, tutumları olumlu yönde etkilemektedir. Öğrencilere uygulanan tutum ölçeği yapılandırmacı öğrenme ortamlarının tutumları olumlu yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Chiodo ve Byford (2004) öğrencilerin sosyal derslere ilişkin tutumlarını genel olarak değerlendirmişlerdir. Yaptıkları çalışmada son 30 yıllık verileri de göz önünde bulundurmışlardır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin gelecekteki kariyerlerini düşünerek Matematik, İngilizce ve Fen Bilgisi derslerini ilk sıralara yerleştirdiklerini saptanmıştır. Yapılan çalışmadan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersini sevmedikleri, ancak yararlılıkları dolayısıyla müfredatta olmasını istedikleri sonucu çıkmıştır.

Moore (2005)’a göre, öğrencilerin matematiksel anlama, analiz ve problem çözme becerileri, iletişim becerileri ve işbirlikli gruplarla, esnek çalışma yeteneğiyle daha başarılı olunabileceğini belirtir. Moore’e yaptığı çalışmalarda, ders çalışmalarında, yapıcılığı kullanmanın başarı, doğal motivasyon ve öğrenci tutumlarını artırdığı değerlendirilmiştir. Dahası, öğrencilerin birbirlerine bağlılığı, dikkatli ve uygun bir biçimde yapılandırılırsa, öğrencilerin konu alanı ile ilgili yüksek değerlere sahip olma, başarı için yüksek düzeyde motivasyona sahip olma, ileri düzeyde çaba gösterme, daha uzun süre ısrarcı olma, sorgulama stratejilerini daha sık ve üst düzeyde kullanma ve üst düzeyde başarılı olmaları sağlanabilir görüşlerini sıralamaktadır. Bu çalışmada niceliksel ve niteliksel gözlemlerin analizi, kişisel değerlendirme, görüşmeler, tartışmalar, gözlemler

kullanılmıştır. Öğrenciler yapı iskelesi etkinliklerine aktif olarak katıldığında, bu durumun onların, başarı, kişisel etkinlik, doğal motivasyon ve grup çalışma becerilerini olumlu etkilediği görülmüştür. Moore'e yaparak- yaşayarak öğrenme etkinliklerinin, öğrencilerin tutum, güven ve başarı düzeylerini artırdığını işaret eder.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1.Yöntem

Bu araştırma, 2008- 2009 eğitim öğretim yılında, Denizli İli merkez ilçe ilköğretim okullarında öğrenim görmekte olan altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırma modeli, araştırma bulgularının genelleneceği bireylerin tümü ile evrene genelleme yapılabilecek biçimde evrenden belli sayıda bireyin seçilmesiyle oluşan katılımcı gruba yapılan anket çalışmasının, kişisel yorumlarla aktarılmasıdır (Bir, 1999: 7). Bu yönüyle çalışma, daha önceden belirtilen amaçlar ve sınırlılıklar çerçevesinde, var olan durumu ortaya koymayı amaçlayan betimsel türde bir araştırmadır.

Betimsel tarama modeli kullanılan bu araştırmada, bağımlı değişken olarak “Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Yönelik Tutum Ölçeği” puanları göz önünde bulundurulmuştur. Bağımsız değişkenler ise “ Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde, araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, ölçme aracının hazırlanması, uygulanması, verilerin elde edilmesi ve verilerin analizi açıklanmıştır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelinde düzenlenmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 1998: 77).

3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evreni, 2008-2009 eğitim öğretim yılında Denizli ili merkez ilçedeki altıncı ve yedinci sınıf öğrencileridir.

Tablo 1.1. Denizli İli Merkez İlçedeki Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrenci Sayıları

	Altıncı Sınıf	Yedinci Sınıf	Toplam
Kız	4.154	4.280	8.434
Erkek	4.184	3.864	8.048
Toplam	8.338	8.144	16.482

Araştırma evreninde 8.434'ü kız, 8.048'i erkek toplam 16.482 öğrenci bulunmaktadır. Araştırma evrenindeki bu sayıdan, örnekleme kullanılacak öğrenci sayısı, aşağıdaki formül kullanılarak bulunmuştur (Balcı, 1995: 111):

$$n = \frac{t^2 \cdot (PQ)}{d^2} \cdot \frac{1}{1 + \frac{1}{N} \cdot \frac{t^2 \cdot (PQ)}{d^2}}$$

N= Evren büyüklüğü

n = Örneklem büyüklüğü

d = Tutum düzeyi (.05)

t = Güven düzeyinin tablo değeri (t : 1.96)

$PQ = (.50) \cdot (.50) = .25$ maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi.

16.482 evren büyüklüğüne sahip araştırmadan yukarıdaki formüle göre yapılan hesaplamalar sonucunda örneklem sayısı 375 kişi olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın örneklemini tabakalama yöntemiyle seçilen Denizli ili merkez ilçedeki Ahmet Nuri Erikoğlu, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Atatürk İlköğretim Okulu, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören altıncı ve yedinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo1.2. Örnekleme Giren Okullardaki Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrenci Sayıları

Öğrenci Sınıfları	Altıncı Sınıf		Yedinci Sınıf		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu	52	40	51	65	208
Atatürk İlköğretim Okulu	152	188	195	191	726
Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu	88	91	84	94	357
Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu	70	81	55	55	261
Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO	53	78	37	66	234
Toplam	415	478	422	471	1.786

Örnekleme giren okullardaki 2008–2009 verilerine göre altıncı ve yedinci sınıf toplam öğrenci sayısı 1.736'dır. Bu sayıdaki öğrenciden rastgele yöntemle seçilen 878 altıncı ve yedinci sınıf öğrencisine anket uygulanmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. 878 öğrencinin cinsiyet dağılımı tablo 1.3'de gösterilmiştir.

Tablo 1.3. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılım Tablosu

CİNSİYET	Frekans	Yüzde %
Kız	428	49
Erkek	450	51

Örnekleme giren öğrencilerin 428 tanesi kız, 450 tanesi erkektir. Buna göre araştırmaya katılan erkek öğrencilerin sayısı, kız öğrencilerin sayısından fazladır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada nicel bir araştırma yöntemi olan anket yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama araçları “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” olmak üzere iki tanedir.

Araştırmada kullanılan tutum ölçeği, Emir (2001) tarafından geliştirilmiş ve “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Düşünmenin Erişime ve Kalıcılığa Etkisi” isimli doktora çalışmasında kullanılmıştır. Tutum ölçeği 28 sorudan oluşmaktadır ve Emir (2001) tarafından Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı, $\alpha = 0,82$ olarak belirtilmiştir. Ölçek likert tipi ölçme aracı biçimindedir. Ölçekte yer alan ifadelerin bir kısmı olumlu, bir kısmı ise olumsuzdur. Her bir ifade için “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “hiç katılmıyorum” şeklinde öğrencilerin düşüncelerini yansıtabilecekleri cevaplar bulunmaktadır.

3.5. Veri Toplama Süreci

Araştırma için gereken verilerin toplanmasına ilişkin olarak şu aşamalar takip edilmiştir:

1. İlgili literatür taramasıyla konu ile ilgili ölçekler ve araştırmalar incelenmiştir.
2. Çalışmada kullanılan Sosyal Bilgiler tutum ölçeği, Emir (2001) tarafından

geliştirilmiş ve “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Düşünmenin Erişime ve Kalıcılığa Etkisi” adlı doktora tezinde kullanılmıştır. Ölçekte iki bölüm söz konusudur. Birinci bölümü kişisel bilgi formu, ikinci bölümü ise altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği oluşturmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu, Kişisel bilgi formunda öğrencinin kendisi ve ailesi ile ilgili bağımsız değişkenlerin belirlenmesini amaçlayan sorular bulunmaktadır. Ölçekte yer alan bağımsız değişkenler:

- 1-Okul
- 2-Cinsiyet
- 3-Sınıf
- 4-Annenin eğitim düzeyi
- 5-Babanın eğitim düzeyi
- 6-Bir önceki yıl karne notu
- 7-Öğrencinin dershane veya özel ders desteği alıp almaması
- 8-Ailenin gelir durumu

. Ankette beşli dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin tutum ölçeğine verdikleri cevaplar olumlu ifadelerde “5,4,3,2,1” ve olumsuz ifadelerde ise “1,2,3,4,5” şeklinde puanlar verilerek sonuçlar değerlendirilmiştir.

Tablo 1.4. Olumlu Madde, Olumsuz Madde Değerlendirme Tablosu

	Olumlu Madde	Olumsuz Madde
Tamamen Katılıyorum	5	1
Katılıyorum	4	2
Kararsızım	3	3
Katılmıyorum	2	4
Kesinlikle Katılmıyorum	1	5

Uygulamanın tümü bizzat araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Uygulama başlangıcında, anketin yapısı ve ilgili bölümleri nasıl dolduracaklarına ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

3.6. Veri Analizi

Anketin uygulanmasından sonra elde edilen verilerin analizinde SPSS-11.5 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. Analizlerde, t-testi ve tek yönlü varyans analizi tekniklerine başvurulmuştur. Farklılıkların kaynağının tespitinde Tukey testi uygulanmıştır. Katılımcıların, psikolojik özelliklerine göre, araştırma ölçeğini değerlendirmede farklılaşıp farklılaşmadığı sınanmış, farklılıkların kaynağı tespit edilmiş, bulgular tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

3.7. Ölçeğin Güvenirlik alışmaları

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği; 13'ü olumsuz, 15'i olumlu toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirligi, Sosyal Bilgiler dersini sevme boyutuna göre hesaplanmıştır. Tablo 1,5'de her bir maddenin ortalaması, standart sapması, toplam madde korelasyonu ve α değeri verilmiştir.

Tablo 1.5. Ölçeğin, Sosyal Bilgiler Dersini Sevme Boyutuna Göre Güvenirlik Değerleri

Madde Numaraları	\bar{x}	ss	Toplam Madde Korelasyonu	α değeri
M1	1,8360	,95532	,659	,9223
M2	2,3303	1,05289	,633	,9225
M3	2,8178	1,41052	,563	,9236
M4	2,3030	1,26501	,640	,9222
M5	2,4271	1,15544	,642	,9223
M6	2,6435	1,25233	,639	,9223

Devamı arka sayfada

Madde Numaraları	\bar{X}	ss	Toplam Madde Korelasyonu	α değeri
M7	2,3383	1,32364	,651	,9220
M8	2,1310	1,09728	,633	,9224
M9	2,8599	1,19280	,626	,9225
M10	3,1253	1,28060	,435	,9220
M11	2,0820	1,20437	,660	,9254
M12	2,3007	1,33483	,621	,9226
M13	2,8759	1,22752	,403	,9258
M14	2,4351	1,19281	,614	,9226
M15	2,5296	1,20845	,664	,9219
M16	2,9533	1,21145	,623	,9225
M17	2,2938	1,23341	,657	,9220
M18	2,4237	1,34495	,603	,9229
M19	2,2027	1,32939	,573	,9234
M20	2,4715	1,21036	,662	,9219
M21	2,3770	1,17665	,653	,9221
M22	2,8861	1,18553	,608	,9227
M23	2,9795	1,22945	,585	,9231
M24	2,3200	1,26845	,515	,9242
M25	2,2574	1,26339	,590	,9230
M26	2,6948	1,30266	,350	,9268
M27	2,0228	1,22941	,549	,9230
M28	3,0091	1,53482	,290	,9289
N=878				,9257

Güvenirlilik, aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılık, ölçülmek istenen belli bir şeyin, sürekli olarak aynı sembolleri alması, aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılması ile aynı sonuçların alınması ve ölçmenin, tesadüfi yanılğılardan

arınık olmasıdır (Karasar, 2005: 148). Ölçek, birbirinden farklı özelliklere sahip bireylere uygulanıyor ve ölçekten benzer sonuçlar alınıyorsa o ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

Denizli'deki ilköğretim okullarından Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okullarında uygulanan ve değerlendirmesi yapılan Sosyal Bilgiler tutum ölçeğinin iç tutarlılık katsayısına bakılmış ve alfa değerinin ortalama olarak $\alpha = ,92$ düzeyinde olduğu görülmüştür. Maddelerin güvenilirlik değerleri (1.00)'e yaklaştıkça, uygulanan ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu kabul edilir (Karasar, 2005: 148). Denizli'de, örneklem seçilen okullarda uygulanan tutum ölçeği güvenilirliğinin $\alpha = ,92$ olması, uygulanan tutum ölçeğinin yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Buradan ölçeğin zamana göre değişmezlik, bağımsız gözlemciler arasında uyum ve iç tutarlılık ölçütlerine uyduğu ifade edilebilir. Güvenirliğin bilimsel çalışmaların ilk koşullarından birisi olduğu hesap edildiğinde, Denizli'de, Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okullarında uygulanan ve değerlendirmesi yapılan Sosyal Bilgiler tutum ölçeğinin bu ilk koşulu karşıladığı sonucuna ulaşılabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde uygulanan Sosyal Bilgiler tutum ölçeğinin istatistiksel analizi ve her alt probleme ilişkin elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlar ele alınmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın birinci alt problemi, “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları nasıldır?” şeklinde belirtilmişti. Araştırmadan 878 adet geçerli anket elde edilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin toplam tutum puanları Tablo 2,1’de verilmiştir.

Tablo 2.1. Toplam Tutum Puanları

Kişi Sayısı	En Düşük Tutum Puanı	En Yüksek Tutum Puanı	\bar{X}	Ss
878	28	140	69,93	20,077

Denizli’de, Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Kınıklı Denizli Basma Sanayi

İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okullarında altıncı ve yedinci sınıflarda okuyan öğrencilerin, toplam tutum puanlarıyla ilgili yapılan analiz sonucunda; öğrencilerin en düşük tutum puanına sahip olanının 28 puan aldığı, en yüksek tutum puanına sahip olanının ise 140 puan aldığı görülmüştür. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutum ortalamalarının 69, 93 düzeyinde olduğu da yapılan analizden çıkan sonuçlar arasındadır. Öğrencilerin hangi tutum puanlarında, hangi yüzde ile toplandıklarını anlamak için yapılan ayrıntılı değerlendirmede aşağıdaki sonuçlar çıkmıştır.

Tablo 2.2. Tutum Puanları, Tutum Puanlarındaki Kişi Sayısı ve Bu Sayıların Yüzdeleri

Tutum Puanları	Kişi Sayısı	%
28-36 arası	24	2,73
37-44 arası	56	6,37
45-52 arası	103	11,73
53-60 arası	123	14
61-68 arası	125	14,23
69-76 arası	136	15,48
77-84 arası	118	13,43
85-92 arası	81	9,22
93-100 arası	44	5,01
101-108 arası	32	3,64
109-116 arası	13	1,48
117-124 arası	15	1,7
125-132 arası	7	0,79
133-140 arası	1	0,11

Ortalama tutum puanı olan 69'un altında tutuma sahip olan öğrencilerin toplam öğrenciler içerisindeki yüzdesi yaklaşık olarak %49,10 iken, ortalama tutum puanının üzerindeki öğrencilerin toplam öğrenciler içerisindeki yüzdesi yaklaşık olarak %50,90'dır. 502 Öğrencinin tutum puanı olarak 53 ile 84 arasında toplanmasından hareketle öğrencilerin çoğunluğunun Sosyal Bilgiler dersine ilişkin ortalama bir tutum seviyesine sahip oldukları yorumuna ulaşılabilir.

Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ayrıntılı bir şekilde belirtmek, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının düzeyinin anlaşılması açısından daha yararlı olacaktır. Bu amaçla Tablo 2,3'te öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleri verilmiştir.

Tablo 2.3. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerleri

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutum Tablosu											
Tutum Ölçeği Maddeleri	Grup Seçenekleri										Ort x
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. Sosyal Bilgiler dersi, çok sevdiğim dersler arasındadır.	398	45,3	295	33,6	133	15,1	35	4,0	17	1,9	1,83
2. Sosyal Bilgiler dersine çalışmak beni dinlendirir.	205	23,3	325	37,0	238	27,1	73	8,3	37	4,2	2,33
3. Sosyal Bilgiler dersinin konuları azaltılırsa memnun olurum.	154	17,5	135	15,4	196	22,3	183	20,8	210	23,9	2,81
4. Sosyal Bilgiler dersine çalışırken canım sıkılır.	70	8,0	90	10,3	185	21,1	224	25,5	309	35,2	2,30
5. Sosyal Bilgiler dersi ile uğraşmak beni dinlendirir.	223	25,4	258	29,4	250	28,5	93	10,6	54	6,2	2,42
6. Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersine çalışmaktan zevk alırım.	191	21,8	238	27,1	231	26,3	129	14,7	89	10,1	2,64
7. Sosyal Bilgiler ile ilgili konularla uğraşmak beni sıkır.	74	8,4	105	12,0	163	18,6	228	26,0	308	35,1	2,33
8. Sosyal Bilgiler ile ilgili uğraşlara katılmaktan zevk alırım.	305	34,7	288	32,8	188	21,4	59	6,7	38	4,3	2,13
9. Sosyal Bilgiler, derslerin en güzelidir.	129	14,7	205	23,3	306	34,9	136	15,5	102	11,6	2,85
10. İleride Sosyal Bilgilerle yakından ilgili bir alan seçmeyi isterim.	125	14,2	119	13,6	317	36,1	165	18,8	152	17,3	3,12
11. Sosyal Bilgiler dersinden hiç hoşlanmam.	50	5,7	73	8,3	156	17,8	219	24,9	380	43,3	2,08
12. Sosyal Bilgiler dersinin saati azaltılırsa memnun olurum.	87	9,9	91	10,4	158	18,0	205	23,3	337	38,4	2,30
13. İleride Sosyal Bilgilerle ilişkisi az olan bir meslek seçmeyi isterim.	108	12,3	135	15,4	329	37,5	152	17,3	154	17,5	2,87
14. Sosyal Bilgilerle ilgili elimе geçen her yayını okumak isterim.	242	27,6	235	26,8	229	26,1	121	13,8	51	5,8	2,43
15. Sosyal Bilgilerle ilgili her şey ilgimi çeker.	221	25,2	217	24,7	258	29,4	118	13,4	64	7,3	2,52
16. Dersler arasında en çok Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanırım.	125	14,2	177	20,2	303	34,5	160	18,2	113	12,9	2,95

Devamı arka sayfada

Tutum Ölçeği Maddeleri	Grup Seçenekleri										Ort x
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
17.Sosyal Bilgiler dersinin ödevlerini sıkılmadan zevkle yaparım.	291	33,1	258	29,4	174	19,8	90	10,3	65	7,4	2,29
18.Mümkün olsa Sosyal Bilgiler dersinin yerine başka bir ders alırdım.	91	10,4	108	12,3	188	21,4	186	21,2	305	34,7	2,42
19.Sosyal Bilgiler dersine mecbur olduğum için çalışırım.	80	9,1	91	10,4	129	14,7	205	23,3	373	42,5	2,20
20.Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler ile ilgili yayınları okumak bana zevk verir.	231	26,3	237	27,0	242	27,6	101	11,5	67	7,6	2,47
21.Sosyal Bilgiler dersinde kendimi rahat hissederim.	252	28,7	239	27,2	247	28,1	84	9,6	56	6,4	2,37
22.Diğer derslere göre Sosyal Bilgiler dersine daha büyük zevkle çalışırım.	129	14,7	192	21,9	300	34,2	164	18,7	93	10,6	2,88
23.Bana göre Sosyal Bilgiler en çekici derstir.	118	13,4	190	21,6	290	33,0	152	17,3	128	14,6	2,97
24.Sosyal Bilgiler dersinden çekinirim.	68	7,7	89	10,1	216	24,6	188	21,4	317	36,1	2,32
25.Sosyal Bilgiler ilgili konulardan hoşlanmam.	64	7,3	92	10,5	182	20,7	208	23,7	332	37,8	2,25
26.Sosyal Bilgiler dersinin konuları önemli gördüğüm konuların en sonunda yer alır.	108	12,3	115	13,1	259	29,5	190	21,6	206	23,5	2,69
27.Sosyal Bilgiler dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım.	62	7,1	58	6,6	127	14,5	222	25,3	409	46,6	2,02
28.Sosyal Bilgilerle ilgili bir sorunu çözmek için uğraşmak yerine bir bilene sorup öğrenmeyi tercih ederim.	237	27,0	102	11,6	195	22,2	120	13,7	224	25,5	3,00
Tutumların Genel Aritmetik Ortalaması											2,49
Tutum Toplam Puanı											69,7

Sosyal Bilgiler tutum ölçeğindeki maddelere katılma oranlarını tespit etmeye yarayan “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “hiç katılmıyorum” şeklindeki ifadeler, madde madde incelenerek şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrencilerin tamamının Sosyal Bilgiler ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde, en fazla işaretlemenin, 27. soruya “hiç katılmıyorum” şeklinde yapıldığı görülmüştür. Bu maddeye 409 öğrenci “hiç katılmıyorum” şeklinde işaretlemiştir. Bu maddenin “Sosyal Bilgiler dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım” şeklinde olduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin; Sosyal Bilgiler dersine, Sosyal Bilgiler dersinin ülkesini seven, demokratik, üretken ve eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirme amaçlarına hizmet ettiğinin bilinci içerisinde; sınıf geçmenin ötesindeki amaç ve idealler için çalıştıkları belirtilebilir.

Öğrencilerin en fazla işaretledikleri ikinci maddenin, “Sosyal Bilgiler dersi, çok sevdiğim dersler arasındadır.” şeklindeki madde olduğu görülmektedir. Bu maddeye toplam 398 öğrenci “tamamen katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Anket çalışmasının 868 öğrenci arasında yapıldığı bilgisinden hareketle, 398 öğrencinin bu maddeye “tamamen katılıyorum” 295 öğrencinin de, “katılıyorum” seçeneğini işaretledikleri görülür. Bu durumun, öğrencilerin büyük çoğunluğunun Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu tutumlar sergiledikleri yorumuna ulaştırıldığı ifade edilebilir.

Öğrenciler tarafından en çok işaretlenen üçüncü maddenin “Sosyal Bilgiler dersinden hiç hoşlanmam” ifadesine, “hiç katılmıyorum” şeklinde verilen cevap olduğu görülmüştür. 380 öğrencinin bu maddeye “hiç katılmıyorum”, 219 öğrencinin de “katılmıyorum” şeklinde cevap verdikleri hesaba katıldığında, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden hoşlandıkları dile getirilebilir.

Öğrencilerin, en az işaretledikleri madde; “Sosyal Bilgiler dersi çok sevdiğim dersler arasındadır” ifadesine “hiç katılmıyorum” şeklindeki tercihleridir. Bu maddeyi sadece 17 öğrenci işaretlemiştir. Buradan, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersini sevdiği derslerden birisi saydıkları sonucuna ulaşılabılır.

Aşağıda, önce altıncı sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları, ardından da yedinci sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları, tablo biçiminde gösterilmiştir.

4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın ikinci alt problemi, “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, okudukları okula göre değişmekte midir?” şeklinde belirtilmişti.

Tablo 2.4. Öğrencilerin Okudukları Okula Göre, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

OKULLAR	N	\bar{X}	Ss
Ahmet Nuri Erikoğlu İ.Ö.O	140	63,44	17,87
Yardım Sevenler Derneği İ.Ö.O	215	65,31	16,33
Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO	181	70,87	19,10
Kınıklı Denizli Basma Sanayi İ.Ö.O	172	71,97	22,46
Atatürk İ.Ö.O	170	78,08	21,40
Toplam	878	69,93	20,07

Tablo 2.4’e göre, öğrencilerin okudukları okula göre, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının en yüksek olduğu okul Atatürk İlköğretim Okulu’dur. Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarda en düşük ortalamaya sahip olan okul ise, Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu’dur.

Atatürk İlköğretim Okulu ile Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu sosyo-ekonomik düzey ile eğitim seviyeleri yüksek olan kişilerin yaşadıkları semttedirler. Bu bilgidен, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi ve eğitim seviyelerinin yüksek olmasının, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılabilir. Tutum ortalamaları bakımından Atatürk İlköğretim Okulu’nu, Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu sonra da Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO izliyor. Öğrencilerin okudukları okula göre, tutum ortalaması düşük olan, Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu ile Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu’nun Denizli’nin göç alan

yerlerinde bulunmalarının, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri ile eğitim seviyelerinin düşük olmasının, öğrencilerin tutum düşüklüğüne sebep olabileceği belirtilebilir. Okul değişkeninin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları etkileyip etkilemediğini anlamak için yapılan Anova testi sonuçları aşağıdadır.

Tablo 2.5. Öğrencilerin Okudukları Okul İle Ölçeğin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutum Puanlarının Anova Sonuçları

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar Arası	4	22521,21	5630,30	14,85	,00
Gruplar içi	873	330982,12	379,13		
Toplam	877	353503,33			

Tablo 2.5'te öğrencilerin okudukları okula göre, ölçeğin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutum değerlendirmelerinde $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Farkın hangi okullar arasında olduğunu bulmak için yapılan Tukey testi sonuçları şöyledir:

Tablo 2.6. Öğrencilerin Okudukları Okullara Göre, Tutum Farklılık Düzeylerini Ortaya Koyan Tukey Testi Sonuçları

Öğrencinin Öğrenim Gördüğü Okul					
	Ahmet Nuri Erikoğlu İ.Ö.O	Yardım Sevenler Derneği İ.Ö.O	Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO	Kınıklı Denizli Basma Sanayi İ.Ö.O	Atatürk İ.Ö.O
Ahmet Nuri Erikoğlu İ.Ö.O	----	-1,87	-7,42*	-8,53*	-14,59*
Yardım Sevenler Derneği İ.Ö.O	1,87	----	-5,56*	-6,66*	-12,72*
Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO	7,42*	5,56*	----	-1,10	-7,17*
Kınıklı Denizli Basma Sanayi İ.Ö.O	8,53*	6,66*	1,10	----	-6,06*
Atatürk İ.Ö.O	14,59*	12,72*	7,17*	6,06*	----

* $p < 0,05$ düzeyinde fark anlamlıdır.

Tablo 2.6.'ya göre anlamlı fark; (Ahmet Nuri Erikoğlu İ.Ö.O ile Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Kınıklı Denizli Basma Sanayi İ.Ö.O, Atatürk İlköğretim Okulu) , (Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu ile Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Kınıklı Denizli Basma Sanayi İ.Ö.O, Atatürk İlköğretim Okulu), (Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO ile Ahmet Nuri Erikoğlu İ.Ö.O, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Atatürk İlköğretim Okulu) , (Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu ile Ahmet Nuri Erikoğlu İ.Ö.O, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okulu) , (Atatürk İlköğretim Okulu ile Ahmet Nuri Erikoğlu İ.Ö.O, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO ve Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu) arasındadır.

Yukarıdaki tablodan, en anlamlı farkın Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu ile Atatürk İlköğretim Okulu arasında olduğu görülüyor. Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu ile Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO ile Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu arasındaki farkın anlamlı olmadığı sonucu da çıkartılabilir.

Yapılan anket sonuçlarında çıkan bu durum, eğitim görülen okul çevresinin sosyo-ekonomik özellikleri, okul yönetimi, öğretim kalitesi, okulun fiziksel yapısı gibi unsurların öğrenci tutumlarında farklılıklar meydana getirdiği şeklinde yorumlanabilir. Özellikle Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu ile Atatürk İlköğretim Okulu ve Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu arasındaki tutum farklılıkları yukarıdaki durumu kanıtlar niteliktedir.

Bu araştırmanın sonucunda ulaşılan sonucu destekleyen araştırma, Çiftçi (2006), tarafından “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğrencilerin Akademik Risk Alma Düzeylerine, Problem Çözme Becerilerine, Erişilerine Kalıcılığa ve Tutumlarına Etkisi” adlı doktora teziyle ortaya konmuştur. Bu çalışmada İki devlet, iki özel ilköğretim okulu karşılaştırılmış ve okulların hem öğrencilerin ders başarısında hem de Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarında farklılık meydana getirdiği sonucuna varılmıştır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, sınıf düzeylerine göre değişmekte midir?” şeklinde idi. Bu araştırma ile altıncı ve yedinci sınıf öğrencileri arasında Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarda, farklılığının olup olmadığı anlaşılacak istenmiştir. Altıncı ve yedinci sınıflara ait, tutum sonuçlarını gösteren tablolar aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.7. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerleri

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutum Tablosu											
Tutum Ölçeği Maddeleri	Grup Seçenekleri										Ort x
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. Sosyal Bilgiler dersi çok sevdiğim dersler arasındadır.	253	54,9	144	31,2	51	11,1	8	1,7	5	1,1	1,62
2. Sosyal Bilgiler dersine çalışmak beni dinlendirir.	134	29,1	184	39,9	105	44,1	25	5,4	13	2,3	2,13
3. Sosyal Bilgiler dersinin konuları azaltılırsa memnun olurum.	53	11,5	55	11,9	115	24,9	101	21,9	137	29,7	2,53
4. Sosyal Bilgiler dersine çalışırken canım sıkılır.	30	6,5	25	5,4	77	16,7	126	27,3	203	44	2,03
5. Sosyal Bilgiler dersi ile uğraşmak beni dinlendirir.	140	30,4	160	34,7	109	23,6	30	6,5	22	4,8	2,20
6. Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersine çalışmaktan zevk alırım.	135	29,3	135	29,3	115	24,9	48	10,4	28	6,1	2,34
7. Sosyal Bilgiler ile ilgili konularla uğraşmak beni sıkır.	33	7,2	32	6,9	73	15,8	115	24,9	207	44,7	2,08
8. Sosyal Bilgiler ile ilgili uğraşlara katılmaktan zevk alırım.	185	40,1	156	33,8	94	20,4	12	2,6	14	3	1,94
9. Sosyal Bilgiler, derslerin en güzelidir.	82	17,8	124	26,9	164	35,6	57	12,4	34	7,4	2,64
10. İleride Sosyal Bilgilerle yakından ilgili bir alan seçmeyi isterim.	75	16,3	79	17,1	170	36,9	77	16,7	59	12,8	2,94
11. Sosyal Bilgiler dersinden hiç hoşlanmam.	24	5,2	22	4,8	65	14,1	112	24,3	238	51,6	1,87
12. Sosyal Bilgiler dersinin saati azaltılırsa memnun olurum.	40	8,7	41	8,9	72	15,6	100	21,7	208	45,1	2,14

Devamı arka sayfada

Tutum Ölçeği Maddeleri	Grup Seçenekleri										Ort x
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
13.İleride Sosyal Bilgilerle ilişkisi az olan bir meslek seçmeyi isterim.	40	8,7	67	14,5	189	41	77	16,7	88	19,1	2,77
14.Sosyal Bilgilerle ilgili elime geçen her yayını okumak isterim	151	32,8	136	29,5	101	21,9	51	11,1	22	4,8	2,25
15.Sosyal Bilgilerle ilgili her şey ilgimi çeker.	141	30,6	129	28	125	27,1	45	9,8	21	4,6	2,29
16.Dersler arasında en çok Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanırım.	77	16,7	109	23,6	173	37,5	66	14,3	36	7,8	2,72
17.Sosyal Bilgiler dersinin ödevlerini sıkılmadan zevkle yaparım.	186	40,3	150	32,5	71	15,4	30	6,5	24	5,2	2,03
18.Mümkün olsa Sosyal Bilgiler dersinin yerine başka bir ders alırdım.	34	7,4	45	9,8	97	21	92	20	193	41,9	2,20
19.Sosyal Bilgiler dersine mecbur olduğum için çalışırım.	44	9,5	38	8,2	53	11,5	95	20,6	231	50,1	2,06
20.Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler ile ilgili yayınları okumak bana zevk verir.	154	33,4	143	31	107	23,2	34	7,4	23	5	2,19
21.Sosyal Bilgiler dersinde kendimi rahat hissedirim.	160	34,7	132	28,6	118	25,6	28	6,1	23	5	2,18
22.Diğer derslere göre Sosyal Bilgiler dersine daha büyük zevkle çalışırım.	73	15,8	123	26,7	167	36,2	70	15,2	28	6,1	2,68
23.Bana göre Sosyal Bilgiler en çekici derstir.	70	15,2	101	21,9	174	37,7	65	14,1	51	11,1	2,83
24.Sosyal Bilgiler dersinden çekinirim.	32	6,9	36	7,8	99	21,5	90	19,5	204	44,3	2,13
25.Sosyal Bilgiler ilgili konulardan hoşlanmam.	27	5,9	32	6,9	89	19,3	97	21	216	46,9	2,03
26.Sosyal Bilgiler dersinin konuları önemli gördüğüm konuların en sonunda yer alır.	58	12,6	49	10,6	124	26,9	99	21,5	130	28,2	2,58
27.Sosyal Bilgiler dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım.	24	5,2	19	4,1	55	11,9	111	24,1	252	54,7	1,81
28.Sosyal Bilgilerle ilgili bir sorunu çözmek için uğraşmak yerine bir bilene sorup öğrenmeyi tercih ederim.	117	25,4	51	11,1	102	22,1	62	13,4	129	28	2,92
Tutumların Genel Aritmetik Ortalaması											2,29
Tutum Toplam Puanı											64,1

Yukarıdaki tabloya bakıldığında; altıncı sınıf öğrencileri tarafından en çok işaretlenen maddenin birinci madde olduğu görülmüştür. “Sosyal Bilgiler dersi en çok

sevdiğim dersler arasındadır” şeklindeki maddeye altıncı sınıf öğrencilerin %54,9’u, (253 öğrenci) “tamamen katılıyorum”, 144 kişi ise “katılıyorum” şeklinde işaretlemiştir. Buradan, anketin yapıldığı Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Basma Sanayi İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okullarında öğrenim gören altıncı sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutumlar besledikleri sonucuna ulaşılabilir.

Ankette, öğrenciler tarafından en çok işaretlenen ikinci maddenin “Sosyal Bilgiler dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım” ifadesine, “hiç katılmıyorum” şeklinde verilen cevap olduğu görülür. Öğrencilerin; % 54,7’ si (252 öğrenci) bu seçeneği işaretlemiştir. Buradan öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersine, sadece sınıf geçmek için değil, başka amaç ve kazanımlar beklentisiyle çalıştıkları yorumuna ulaşılabilir. Bu konuya benzer bir çalışmayı yürüten Aşkar ve Erden (1986), öğretmen adaylarının öğretmenlikle ilgili tutumlarını araştırmışlardır. Yaptıkları araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının tutumlarının buldukları sınıfa göre değişmediğini ortaya koymuşlardır.

İlköğretimde dördüncü sınıftan, sekizinci sınıfa kadar var olan Sosyal Bilgiler dersi, öğrencileri, etkin ve etkili, demokratik düşünen ve olaylara eleştirel bakabilen bireyler olarak yetiştirmek amacındadır. İlköğretimin temel amacının, ilköğretimdeki bir ders olan Sosyal Bilgiler dersi için de geçerli olduğu düşünüldüğünde, Sosyal Bilgiler dersinin de öğrencileri üst öğrenime hazırlama amacını taşıdığı belirtilebilir. Üst öğrenime devam etme, hem de iyi bir üst öğrenimde devam etme açısından bakıldığında derslerden alınan notlar önemlidir. Ama öğrencilerin, bu anket sorusuna verdikleri cevaptan, çoğunluğunun, Sosyal Bilgiler dersini, sınıf geçme amacından daha çok, Sosyal Bilgiler dersinin yararlı yönlerinin bilinci içerisinde, çalıştıkları sonucu çıkartılabilir.

Öğrenciler tarafından en çok işaretlenen üçüncü madde “Sosyal Bilgiler dersinden hiç hoşlanmam” şeklindeki maddeye, altıncı sınıf öğrencilerinin % 51, 6’sı (238 öğrenci) “hiç katılmıyorum” şeklinde işaretlemiştir. Ankette, altıncı sınıf öğrencilerinden “Sosyal Bilgiler dersi, en çok sevdiğim dersler arasındadır” a hiç katılmayan öğrenci sayısı 6’dır.

Tablo 2.8. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerleri

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutum Tablosu												
Tutum Ölçeği Maddeleri	Grup Seçenekleri										Ort x	
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Sosyal Bilgiler dersi çok sevdiğim dersler arasındadır.	145	34,8	151	36,2	82	19,7	27	6,5	12	2,9	2,06	
2. Sosyal Bilgiler dersine çalışmak beni dinlendirir.	71	17	141	33,8	133	31,9	48	11,5	24	5,8	2,55	
3. Sosyal Bilgiler dersinin konuları azaltılırsa memnun olurum.	101	24,2	80	19,2	81	19,4	82	19,7	73	17,5	3,12	
4. Sosyal Bilgiler dersine çalışırken canım sıkılır.	40	9,6	65	15,6	108	25,9	98	23,5	106	25,4	2,60	
5. Sosyal Bilgiler dersi ile uğraşmak beni dinlendirir.	83	19,9	98	23,5	141	33,8	63	15,1	32	7,7	2,67	
6. Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersine çalışmaktan zevk alırım.	56	13,4	103	24,7	116	27,8	81	19,4	61	14,6	2,97	
7. Sosyal Bilgiler ile ilgili konularla uğraşmak beni sıkır.	41	9,8	73	17,5	90	21,6	113	27,1	100	24,0	2,62	
8. Sosyal Bilgiler ile ilgili uğraşlara katılmaktan zevk alırım.	120	28,8	132	31,7	94	22,5	47	11,3	24	5,8	2,33	
9. Sosyal Bilgiler, derslerin en güzelidir.	47	11,3	81	19,4	142	34,1	79	18,9	68	16,3	3,09	
10. İleride Sosyal Bilgilerle yakından ilgili bir alan seçmeyi isterim.	49	11,8	40	9,6	147	35,3	88	21,1	93	22,3	3,32	
11. Sosyal Bilgiler dersinden hiç hoşlanmam.	26	6,2	51	12,2	91	21,8	107	25,7	142	34,1	2,30	
12. Sosyal Bilgiler dersinin saati azaltılırsa memnun olurum.	47	11,3	50	12,0	86	20,6	105	25,2	129	30,9	2,47	
13. İleride Sosyal Bilgilerle ilişkisi az olan bir meslek seçmeyi isterim.	68	16,3	68	16,3	140	33,6	75	18,0	66	15,8	2,99	
14. Sosyal Bilgilerle ilgili elimе geçen her yayını okumak isterim	91	21,8	99	23,7	128	30,7	70	16,8	29	7,0	2,63	
15. Sosyal Bilgilerle ilgili her şey ilgimi çeker.	80	19,2	88	21,1	133	31,9	73	17,5	43	10,3	2,78	
16. Dersler arasında en çok Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanırım.	77	16,7	109	23,6	173	37,5	66	14,3	36	7,8	2,72	
17. Sosyal Bilgiler dersinin ödevlerini sıkılmadan zevkle yaparım.	186	40,3	150	32,5	71	15,4	30	6,5	24	5,2	2,03	

Devamı arka sayfada

Tutum Ölçeği Maddeleri	Grup Seçenekleri										Ort x
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
18.Mümkün olsa Sosyal Bilgiler dersinin yerine başka bir ders alırdım.	34	7,4	45	9,8	97	21	92	20	193	41,9	2,20
19.Sosyal Bilgiler dersine mecbur olduğum için çalışırım.	44	9,5	38	8,2	53	11,5	95	20,6	231	50,1	2,06
20.Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler ile ilgili yayımları okumak bana zevk verir.	154	33,4	143	31	107	23,2	34	7,4	23	5	2,19
21.Sosyal Bilgiler dersinde kendimi rahat hissedirim.	160	34,7	132	28,6	118	25,6	28	6,1	23	5	2,18
22.Diğer derslere göre Sosyal Bilgiler dersine daha büyük zevkle çalışırım.	73	15,8	123	26,7	167	36,2	70	15,2	28	6,1	2,68
23.Bana göre Sosyal Bilgiler en çekici derstir.	70	15,2	101	21,9	174	37,7	65	14,1	51	11,1	2,83
24.Sosyal Bilgiler dersinden çekinirim.	32	6,9	36	7,8	99	21,5	90	19,5	204	44,3	2,13
25.Sosyal Bilgiler ilgili konulardan hoşlanmam.	27	5,9	32	6,9	89	19,3	97	21	216	46,9	2,03
26.Sosyal Bilgiler dersinin konuları önemli gördüğüm konuların en sonunda yer alır.	58	12,6	49	10,6	124	26,9	99	21,5	130	28,2	2,58
27.Sosyal Bilgiler dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım.	24	5,2	19	4,1	55	11,9	111	24,1	252	54,7	1,81
28.Sosyal Bilgilerle ilgili bir sorunu çözmek için uğraşmak yerine bir bilene sorup öğrenmeyi tercih ederim.	117	25,4	51	11,1	102	22,1	62	13,4	129	28	2,92
Tutumların Genel Aritmetik Ortalaması											2,29
Tutum Toplam Puanı											64,1

Yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarına bakıldığında, altıncı sınıflara göre çok ciddi farklılıkları olduğu görülebilir. 417 yedinci sınıf öğrencisinden %54'ünün yani, 252 öğrenci “Sosyal Bilgiler dersine, sadece sınıf geçmek için çalışırım” maddesine, “hiç katılmıyorum” şeklinde bir tercihte buldukları anlaşılır. Yedinci sınıf öğrencileri belli ki, Sosyal Bilgiler dersinin, iyi bir vatandaş olma, geçmişe bakıp, geleceğe emin adımlarla ilerleme, insanların birbiriyle, sosyal kurumlarla, eşya ve dünya ile olan ilişkilerinin öğrenilmesi, İnsanların giyecek, yiyecek ve korunma gibi ihtiyaçlarının karşılanması, toplumdaki gelenek ve göreneklerin bilinmesi, sosyal problemlerin çözümü ile ilgili yolların ve daha iyi yaşamayı sağlayacak koşulların

araştırılması gibi konularda sağlayacağı katkıları kavramışlar. Buradan yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin yararlarını anladıkları söylenebilir.

Uzun (2006) tarafından “Üstün Veya Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki” adlı çalışmada öğrencilerin yaşları büyüdükçe, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları olumsuzlaşmaktadır şeklinde belirtilmiştir. Yapılan bu araştırmadan çıkan sonuç ise, yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının altıncı sınıf öğrencilerine göre daha olumlu olduğu şeklindedir.

Anketin yapıldığı Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu, Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Kınıklı Denizli Basma Sanayi İlköğretim Okulu ve Atatürk İlköğretim Okullarında öğrenim gören yedinci sınıf öğrencilerinin en fazla işaretledikleri ikinci madde, % 36 ile “ Sosyal Bilgiler dersi sevdiğim dersler arasındadır” ifadesine “katılıyorum” şeklinde yaptıkları tercihtir. Öğrencilerin bu maddeyi işaretlemelerinden okullarında gördükleri bazı derslerle birlikte Sosyal Bilgiler dersini de sevdikleri sonucu çıkartılabilir.

Ankette, öğrenciler tarafından en çok işaretlenen üçüncü maddenin “Sosyal Bilgiler dersi sevdiğim dersler arasındadır” ifadesine, “ tamamen katılıyorum” şeklinde verilen cevap olduğu görülür.

Yukarıdaki tablodan, öğrencilerin “Sosyal Bilgiler dersi en çok sevdiğim dersler arasındadır” ifadesine öğrencilerin çok azının katılmadığı tespit edilmiştir. 417 yedinci sınıf öğrencisinden, sadece 12’si “Sosyal Bilgiler dersi sevdiğim dersler arasındadır” ifadesine “hiç katılmıyorum” şeklinde işaretlemişlerdir. Genel olarak düşünüldüğünde yedinci sınıf öğrencilerinin de, altıncı sınıf öğrencileri gibi Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili olumlu tutumlar besledikleri ifade edilebilir.

Tablo 2.9. Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ortalama, Standart Sapma, “t” ve “p” Değerleri

SINIF	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
6. SINIF	461	64,27	18,39	876	-9,16	0,00
7. SINIF	417	76,17	20,02			

Tablo 2.9’da görüldüğü üzere, altıncı sınıf öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum ortalamaları, 64, 27 iken, yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum ortalamaları 76, 17’dir. Bu tutum farkı $p < 0,05$ düzeyinde yedinci sınıflar lehine anlamlı bir farktır. Yani, yedinci sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, altıncı sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarından daha yüksektir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıflarında okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişmekte midir?” şeklinde belirtilmişti.

Tablo 2.10. Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ortalama ve Standart Sapma “t” ve “p” Değerleri

CINSİYET	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kız	428	69,15	20,67	876	-1,04	0,29
Erkek	450	70,57	19,42			

Araştırmadan, 878 adet geçerli anket elde edilmiştir. Yapılan anket sonuçlarına göre öğrencilerden 428’i kız olup, tutum ortalamaları 69,15’tir. Öğrencilerden 450’si erkek olup, tutum ortalamaları 70,57’dir. Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarında, erkeklerin tutum ortalamaları kızların tutum ortalamalarından biraz

yüksektir. Ancak bu fark $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı değildir. Cinsiyetin derse ilişkin tutumlara etkisi üzerindeki bir araştırmada, kız ve erkek öğrencilerin Tarih derslerindeki akademik başarıları ve tutumları arasındaki farklılıklar incelenmiş ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre Tarih dersine yönelik daha yüksek tutuma sahip oldukları belirtilmiştir (Boot'dan akt. Özkal, 2000). Bu sonuç Stark ve Gray (1999)'in Fen Bilgisi dersine ilişkin öğrenci tutumlarını anlamaya dönük yaptıkları araştırma sonucuyla da paralellik göstermektedir. Bu araştırma sonucuna göre de, erkek öğrenciler Fen Bilgisi dersine yönelik daha yüksek tutuma sahiptirler.

4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın beşinci alt problemi “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, annenin eğitim düzeyine göre değişmekte midir?” şeklindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının hangi düzeylerde olduğunu anlamak için yapılan testin sonuçları Tablo 2,11’de gösterilmiştir.

Tablo 2.11. İlköğretim Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının, Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öğrenci Annelerinin Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss
İlkokul	457	67,60	17,96
Ortaokul	131	69,21	20,36
Lise	186	72,76	21,49
Üniversite	104	75,98	22,95
Toplam	878	69,92	20,07

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyleri incelendiğinde; 457 kişinin ilkokul, 131 kişinin ortaokul mezunu olduğu, 186 kişinin lise, 104 kişinin de üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Buna göre, öğrencilerin anne eğitim düzeylerine

bakıldığında, öğrencilerden yarından fazlasının, anne eğitim düzeyi olarak ilkokul mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Tutum ortalamalarına bakıldığında en yüksek tutum ortalamasının 75,98 ile üniversite mezunu annelerin çocuklarında olduğu görülebilir. Bu sonuçtan, üniversite eğitimi almış annelerin çocuklarına, Sosyal Bilgiler dersi konusunda yardım etmelerinin ve onları bu dersin yararlılıkları konusunda bilinçlendirmelerinin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği yorumu çıkartılabilir. En düşük tutum ortalamasının ise 67,60 ile ilkokul mezunu annelerin çocuklarında olduğu fark edilebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını anlamak için Anova testi uygulanmıştır. Testin sonuçları Tablo 2,12’de gösterilmiştir

Tablo 2.12. Öğrenci Annelerinin Eğitim Düzeyinin, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarını Gösteren Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar arası	7839,72	3	2613,24	6,60	,00
Gruplar içi	345663,60	874	395,49		
Toplam	353503,33	877			

Yapılan anova testi sonuçları değerlendirildiğinde, öğrenci annelerinin eğitim düzeyleri ile öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları arasındaki bağımlı $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey testi sonuçları şöyledir:

Tablo 2.13. Öğrenci Annelerinin Eğitim Düzeyinin, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarında Hangi Düzeylerde Farklılık Oluşturduğunu Ortaya Koyan Tukey Testi Sonuçları

Anne Öğrenim Durumu				
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
İlkokul	-----	1,61	5,16*	8,38*
Ortaokul	1,61	-----	3,54	6,77*
Lise	5,16*	3,54	-----	3,22
Üniversite	8,38*	6,77*	3,22	-----

* $p < 0,05$ düzeyinde fark anlamlıdır.

Tabloya bakıldığında, en büyük farkın, anne eğitim düzeyi ilkokul mezunu olan öğrencilerle, anne eğitim düzeyi üniversite mezunu olan öğrenciler arasında olduğu görülür. Bu durum, üniversite mezunu annelerin çocuklarının, hem ders başarısı yönünden daha iyi konumda olmalarıyla, hem de derslere ilişkin olumlu duygular beslemeleriyle açıklanabilir. İkinci anlamlı farkın, anne eğitim düzeyi ortaokul mezunu olan öğrencilerle, anne eğitim düzeyi üniversite olan öğrenciler arasında olduğu görülebilir. Bu sonuç Papanastasiou (2002) tarafından yapılan araştırma sonucuyla desteklenmektedir. Onun tarafından yapılan araştırma sonucunda da, öğrenci ailelerinin eğitim durumlarının öğrencilerin derse ilişkin tutumlarını etkilediği ifade edilmektedir.

4.6. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın altıncı alt problemi, “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, babanın eğitim düzeyine göre değişmekte midir?” şeklinde belirtilmiştir. Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri, buna bağlı olarak öğrenci tutumlarının hangi düzeyde olduğu ve standart sapma değerleri tablo 2.14’te gösterilmiştir.

Tablo 2.14. Öğrenci Babalarının Eğitim Düzeyinin, İlköğretim Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Baba Eğitim Durumları	N	\bar{X}	Ss
İlkokul	341	68,22	17,18
Ortaokul	177	68,01	20,90
Lise	179	71,54	21,57
Üniversite	181	73,41	22,15
Toplam	878	69,92	20,07

Araştırmaya katılan öğrencilerin, baba eğitim durumları incelendiğinde, 341 kişinin ilköğretim mezunu olduğu, 177 kişinin ortaokul mezunu olduğu, 179 kişinin lise ve 181 kişinin üniversite mezunu olduğu bilgisine ulaşılabılır. Ölçekten alınan puanlar; İlkokul Mezunu: 68,22, Ortaokul Mezunu: 68,01, Lise Mezunu: 71,54, Üniversite Mezunu: 73,41'dir. Ortalama tutum puanı: 69,92'dir. Şimdi de öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının, baba eğitim düzeylerine göre değişip değişmediğine bakalım.

Tablo 2.15. Öğrenci Babalarının Eğitim Düzeyinin, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisini Gösteren Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar arası	4307,93	3	1435,97	3,59	,013
Gruplar içi	349195,39	874	399,53		
Toplam	353503,33	877			

Yapılan varyans analizinde; p değeri ,013 bulunmuştur. Bu değer, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu gösterir. Yani öğrenci babalarının eğitim durumu öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını olumlu ya da olumsuz yönde, anlamlı bir biçimde etkilemektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan tukey testi sonuçları şöyledir:

Tablo 2.16. Öğrenci Babalarının Eğitim Düzeyinin, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarında Hangi Düzeylerde Farklılık Oluşturduğunu Ortaya Koyan Tukey Testi Sonuçları

Baba Öğrenim Durumu				
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
İlkokul	-----	,21	3,32	5,19*
Ortaokul	,21	-----	3,53	5,40
Lise	3,32	3,53	-----	-1,87
Üniversite	5,19*	5,40	1,87	-----

* $p < 0,05$ düzeyinde fark anlamlıdır.

Tukey testi sonuçlarından anlamlı farkın sadece baba eğitim düzeyi üniversite mezunu olanlarla, baba eğitim düzeyi ilkokul mezunu olanlar arasında olduğu görülebilir. Bu çalışmada baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerle, baba eğitim düzeyi ilkokul olan öğrenciler arasında 5,19 düzeyinde bir farklılık vardır. Benzer farklılaşma Güngörmüş'ün (1992) çalışmasında da vardır. Onun çalışmasından çıkan sonuç; babanın eğitim durumu yükseldikçe ve çocukla etkileşimi arttıkça öğrencilerin ders başarıları iyileşmekte ve derse ilişkin tutumları yükselmektedir.

4.7. Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın yedinci alt problemi, “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, öğrencilerinin özel ders alıp almama ya da dershaneye gidip gitmemelerine göre değişmekte midir?” şeklinde belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden özel ders veya dersane desteği alıp almayışları değişkenine göre, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için t-testi yapılmıştır. Testin sonuçları Tablo 2.17’de gösterilmiştir.

Tablo 2.17. Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Dersinden Özel Ders veya Dershane Desteği Alıp Almadıklarının, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ortalama, Standart Sapma, “t” ve “p” Değerleri

Özel Ders veya Dershane Destek Durumları	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Destek Alıyor	394	73,13	21,96	876	4,37	0,00
Destek Almıyor	484	67,24	17,94			

Araştırmaya katılan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden özel ders veya dershane desteği alanların sayısı 394, dershane veya özel ders desteği almayanların sayısı ise 484’tür. Buradan örneklemdaki öğrencilerin çoğunluğunun dershane veya özel ders desteği almadığı sonucuna ulaşılabilir.

Yapılan t-testi analizinde; p değeri ,00 bulunmuştur. Bu değer, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu gösterir. Tabloya bakıldığında öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden özel ders alıp almamaları ya da dershaneye gidip gitmemeleri ile öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları arasında özel ders alan öğrencilerin lehine anlamlı bir fark olduğu görülüyor. Buradan özel ders veya dershane desteği alan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum ortalamalarının, özel ders ya da dershane desteği almayan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutum ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucu çıkartılabilir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın sekizinci alt problemi, “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, öğrencilerin, bir önceki yıl Sosyal Bilgiler dersi karne notuna göre değişmekte midir?” şeklinde belirtilmişti. Bir önceki yıl Sosyal Bilgiler dersinin kaç öğrencinin karnesine hangi düzeyde düştüğü, bunların tutum ortalaması ve standart sapma değerleri tablo 2.18’de görülebilir.

Tablo 2.18. Öğrencilerin Bir Önceki Yıl Sosyal Bilgiler Dersi Karne Notunun, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bir Önceki Yıl Karne Notu	N	\bar{X}	Ss
Düşük Olanlar (1 ve 2)	58	73,03	16,29
Orta Olanlar (3)	370	73,46	18,75
İyi Olanlar (4 ve 5)	450	66,62	21,02
Toplam	878	69,93	20,07

Araştırmaya katılan öğrencilerin bir önceki yıl Sosyal Bilgiler dersi karne notuna göre; Sosyal Bilgiler dersi, karnesine düşük düzeyde (1 ve 2) düşenlerin sayısı: 58, orta düzeyde (3) düşenlerin sayısı: 370, yüksek düzeyde (4 ve 5) düşenlerin sayısı: 457'dir. Buna göre altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin geçen yılki karne notlarında en yüksek oran, Sosyal Bilgiler dersi karnesine yüksek düzeyde (4 ve 5) düşenlere aittir. Ancak Sosyal Bilgiler dersine ilişkin en olumlu tutum ortalaması geçen yıl Sosyal Bilgiler dersi karnesine orta düzeyde (3) düşenlerindir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin bir önceki yıl Sosyal Bilgiler dersi karne notu değişkenine göre, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için Anova testi uygulanmıştır. Testin sonuçları Tablo 2.19'da gösterilmiştir.

Tablo 2.19. Öğrencilerin Bir Önceki Yıl Sosyal Bilgiler Dersi Karne Notunun, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrenci Tutumlarına Etkisini Gösteren Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar arası	10105,41	2	5052,70	12,87	,00
Gruplar içi	343397,92	875	392,45		
Toplam	353503,33	877			

Yapılan varyans analizinde; p değeri ,00 olarak bulunmuştur. Bu değer, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu gösterir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden aldığı notların düzeyleri ile Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları arasındaki anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye dönük yapılan tukey testi sonuçları şöyledir:

Tablo 2.20. Öğrencilerin Bir Önceki Yıl Sosyal Bilgiler Dersi Karne Notunun, Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrenci Tutumlarına Etkisini Gösteren Tukey Testi Sonuçları

Önceki Yıl Karne Notu	Düşük	Orta	Yüksek
	Düşük	----	,43
Orta	,43	----	6,84*
Yüksek	6,41	6,84*	----

* $p<0,05$ düzeyinde fark anlamlıdır.

Tukey testi sonuçlarının değerlendirilmesinde, farkın karne notu orta düzeyde (3) olanlarla, karne notu yüksek düzeyde (4 ve 5) olanlar arasında 6,84 seviyesinde olduğu görülür. Tablo 2.18'den de anlaşılacağı üzere en olumlu tutum ortalaması Sosyal Bilgiler dersi karnesine geçen yıl orta düzeyde (3) düşenlere aittir. Sonra sırasıyla düşük düzeyde (1 ve 2) düşenler ve en düşük tutum ortalaması da karnesine iyi düzeyde (4 ve 5) düşenlerdedir. Yani öğrencinin geçen yıl Sosyal Bilgiler dersinden almış olduğu ders notunun iyi düzeyde olması, ders notu orta düzeyde olanlar kadar tutum yüksekliği sonucunu doğurmamıştır yorumuna ulaşılabilir. Bu bulgu, Altıntaş'ın (2003) yaptığı ve yedinci sınıf öğrencilerinin geçen yıl Sosyal Bilgiler dersinden aldığı not, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını etkilememektedir araştırma sonucuyla da desteklenmektedir.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumu

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi, “İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları, öğrenci ailelerinin aylık gelirlerine göre değişmekte midir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık geliri değişkenine göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının seviyesini belirlemek için yapılan test sonuçları şöyledir:

Tablo 2.21. Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Durumunun, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Durumları	N	\bar{X}	Ss
100-1000 TL arası	396	67,10	17,99
1001-2000 TL arası	346	70,90	21,70
2001 TL ve yukarısı	136	75,71	20,20
Toplam	878	69,93	20,07

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlere göre dağılımı; 100–1000 TL arası gelire sahip olanların sayısı: 396, 1001 TL–2000 TL arası gelire sahip olanların sayısı: 346, 2001 TL ve üzeri gelire sahip olanların sayısı: 136’dır. Tablodan, öğrenci ailelerinden 2001 TL ve üzeri geliri olan ailelerin çocuklarının, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının, diğer gelir grubundaki ailelerin çocuklarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir. Öğrenci aileleri arasında, gelir durumuna bağlı olarak, çocuklarının Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları arasında fark olup olmadığı aşağıdaki tablodan anlaşılabilir.

Tablo 2.22. Öğrenci Ailelerinin Gelir Durumunun, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisini Gösteren Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar arası	8040,49	2	4020,24	10,18	,00
Gruplar içi	345462,84	875	394,81		
Toplam	353503,33	877			

Yapılan varyans analizinde; p değeri 0,00 bulunmuştur. Bu değer, $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu gösterir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için yapılan tukey testi sonuçları şöyledir:

Tablo 2.23. Öğrenci Ailelerinin Gelir Durumunun, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisini Tukey Testi Sonuçları

Ailenin Aylık Gelir Durumu	Gelir Durumları		
	100 TL–1000 TL arası	1001 TL–2000 TL arası	2001 TL ve yukarısı
100 TL–1000 TL arası	----	-3,80*	-8,61*
1001 TL–2000 TL arası	3,80*	----	-4,81*
2001 TL ve yukarısı	-8,61*	4,81*	----

* $p<0,05$ düzeyinde fark anlamlıdır.

Yukarıdaki tukey testi sonucuna göre, bütün gruplar arasındaki tutum farkı anlamlıdır. Ama en anlamlı tutum farkı, gelir düzeyi 100 TL–1000 TL gelire sahip olan ailelerin çocukları ile 2001 TL ve üzeri gelire sahip olan ailelerin çocukları arasındadır. En yüksek tutum puanına tablo 2.17.'de görülebileceği üzere aylık 2001 TL ve üzeri gelire sahip olan ailelerin çocukları \bar{X} : 75, 71 ile sahip olmuşlardır. Oysaki benzer konuda araştırma yapan Şahin (1992) “Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları” adlı çalışmasında öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ailelerin ortalama aylık gelirlerine göre değişmemektedir şeklinde bir sonuca ulaşmıştır. Bu araştırmadan çıkan sonuç ise öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları, öğrenci ailelerinin aylık gelir durumlarına göre değişmektedir şeklindedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu araştırma, ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ve bu tutumların öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada elde edilen bulgulara dayalı sonuçlar belirtilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarıyla ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara ve eğitimcilere önerilerde bulunulmuştur. Araştırmaya başlanırken hareket edilen problemden yola çıkılarak oluşturulan alt problemler ve bu alt problemler çerçevesinde yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları orta düzeydedir.
- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları, eğitim gördükleri okula göre değişmektedir. Bunun sebebi bu okullarda görev yapan öğretmenler olabileceği gibi, okulun konumu, okullarda sunulan eğitim imkânları da olabilir.
- Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrenci tutumları öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Sosyal Bilgiler dersine yönelik yedinci sınıf öğrencilerinin tutumları daha yüksektir.
- Kız ve erkek öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları arasında çok az bir fark vardır. Ama bu fark anlamlı bir farklılık değildir. Erkek

öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları kız öğrencilere göre yüksektir.

- Öğrenci annelerinin eğitim düzeyi, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını etkilemektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik en yüksek tutum ortalamasına sahip olan öğrencilerin anneleri üniversite mezunudur.
- Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin baba eğitim düzeyi, öğrencilerin derse ilişkin tutumlarını değiştirmektedir. Buna göre en yüksek tutum ortalaması baba eğitim düzeyi üniversite mezunu olan öğrencilerde, en düşük tutum ortalaması ise baba eğitim düzeyi ilkokul mezunu olan öğrencilerdedir.
- Öğrencilerin dersane ya da özel ders desteği alanlarının, Sosyal Bilgiler dersine yönelik daha yüksek tutum ortalamasına sahip oldukları araştırmadan çıkan sonuçlar arasındadır.
- Öğrencilerin bir önceki yıl Sosyal Bilgiler dersinden karnelerine düşen not, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını etkilemektedir. Buna göre en yüksek tutuma sahip olan öğrencilerin bir önceki yıl karne notu orta düzeydedir (karne notu 3 ve 4 olanlar).
- Öğrenci ailelerinin aylık gelirleri de, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarında anlamlı farklılıklar oluşturmaktadır. Buna göre, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin en yüksek tutuma sahip olan öğrenci ailelerinin aylık geliri, 2001 TL ve üzeridir.

5.2 Öneriler

Araştırmaya Yönelik Öneriler

1- Sosyal Bilgiler ders programları, birçok sosyal bilimden süzülen bilgilerden oluşur. Bu yüzden Sosyal Bilgiler dersiyile ilgili araştırma yapacak kişiler Tarih, Coğrafya, Hukuk, Ekonomi, Psikoloji gibi sosyal bilim uzmanlarıyla işbirliği yaparak çalışma yapabilirler.

2- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarıyla, diğer derslere ilişkin tutumları karşılaştırılabilir. Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu ve olumsuz tutumların sebepleri ortaya konup, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrenci tutumlarının istenen düzeye çıkarılması için neler yapılabileceği konusunda araştırma yapılabilir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1- Araştırmanın örnekleminde yer alan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının “orta” düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu yüzden amacı etkili vatandaşlar yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrencilerin duyuşsal özelliklerinin olumlu hale getirilmesi çalışmalarına önem verilmelidir. Bu çerçevede; soyut konulardan oluşan Sosyal Bilgiler dersinin konuları çağdaş eğitim yaklaşımları ve çeşitli drama teknikleriyle daha çekici hale getirilmelidir.

2- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde yapılan değerlendirmelerinde, sonuca göre değil, sürece göre değerlendirmeye tabi tutulmaları, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrenci tutumlarını olumlu yönde etkileyecektir. Bu anlamda; görüşme, gözlem, proje, öz değerlendirme, akran değerlendirme, dereceli puanlama anahtarı (Ruplic), öğrenci ürün dosyası (Portfolyo) gibi, alternatif değerlendirme yöntemleri Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmalıdır.

3- Öğrenciler bireysel çalışmalar yanında, grup çalışmalarına da yönlendirilmelidir. Öğrencilerin bilgiyi, kendilerine özgü bir şekilde, yapılandırarak almalarına fırsat verilmeli ve buna uygun etkinlikler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2005). *İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Öğrencilerin, Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerinin Başarı ve Tutumlarına Etkisi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Altınok, H. (2004). *İşbirlikli Öğrenme, Kavram Haritalama, Fen Başarısı, Strateji Kullanımı ve Tutum* (Basılmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Altıntaş, S. U. (2003). *İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi* (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aşkar, P., Erden, M. (1987). *Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği, Çağdaş Eğitim Dergisi*, Ankara.
- Balcı, A. (1995). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, TDFO Bilgisayar ve Yayıncılık, Ankara.
- Başaran, E. (1985). *Eğitim Psikolojisi*, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Barth, J. L., Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, YÖK Yayınları, Ankara.
- Baysal, A. (1981). *Sosyal ve Örgütsel Psikolojide Tutumlar*, İstanbul.
- Belet, D. Ş. (2005). *Öğrenme Stratejilerinin Okuduğunu Anlama ve Yazma Becerileri İle Türkçe Dersine İlişkin Tutumlara Etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bir, A. A. (1999). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Bloom, B. S. (1995). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, Çeviren: Durmuş Ali Özçelik, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Brush D. (1997). *The effects on student achievement and attitudes when using integrated learning system with cooperatives pairs*, ETR&d, 51-64
- Butter, M.B. (1999). *Factors Associated With Students Intentions To Engage In Science Learning Activities*, Journal of Research in Science Teaching, 455-473

- Can, G. (1989). *Öğretmen Adaylarının Öğrencilere Yönelik Tutumları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve Davranışı-Psikolojinin Temel Kavramları*, Remzi Yayınevi, İstanbul.
- Çelenk, S. (1998). *Eğitim Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çetin, H. (2004). *Öğrenci Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları, Yaş ve Cinsiyete Göre Bir İnceleme* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Chiodo, J. J., Byford, J. (2004). *Do They Really dislike social studies? A study of middle and high school students*, Journal of Social Studies 75 Research, Manhattan.
- Çiftçi, S. (2006). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğrencilerin Akademik Risk Alma Düzeylerine, Problem Çözme Becerilerine, Erişilerine Kalıcılığa ve Tutumlarına Etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Daşcan, Ö., Yetkin, D. (2006). *Son Değişikliği ile İlköğretim Programı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Demirkaya, H. (2003). *Coğrafya Öğretiminde 4mat Öğretim Sisteminin Lise Coğrafya Derslerindeki Başarı ve Tutumlar Üzerine Etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirkaya, H., Arıbaş K. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, Burdur Üniversitesi Yayınları, Burdur.
- Dethlefs, T. Marie. (2002) "Relationship of Constructivist Learning Environment to Student Attitudes and Achievement in High School Mathematics and Science, <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3059944> (03.04.2007).
- Deveci, H. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Dersle İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Doğanay, A. (2003). *Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi*, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Editör: Cemil Öztürk, Dursun Dilek, Pegem Yayıncılık, Ankara.

- Emir, S. (2001). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Düşünmenin Erişiyeye Kalıcılığa Etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eraslan, E. (2005). İdeal Performans Değerlendirme Formu Tasarımında Analitik Hiyerarşi Yöntemi Yaklaşımı, *Gazi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, No: 1, Ankara.
- Ercan, A. (2007). Yapılandırmacı Yaklaşım Nedir, *İlköğretim Online E Dergi*, (28.04.2007).
- Erden, M., Akman, Y. (1998). *Gelişim, Öğrenme- Öğretme*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Ergin, A. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumu* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Gengel, E. (2006). *Öğrenme Stilleri, Deneysel Öğrenme Kuramına Dayalı Eğitim, Tutum ve Sosyal Bilgiler Programına Erişi Düzeyi* (Basılmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Güngörmüş, O. (1992). *Babanın Çocuğun Zekâsı, Akademik Başarısı ve Benlik Kavramı Üzerine Etkisinin Araştırılması* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Güven, B. (2003). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Alan Bağımlılık-Alan Bağımsızlık Bilişsel Stil Boyutlarına Uygun Olarak Hazırlanan Öğretim Etkinliklerinin Akademik Başarı ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İnceoğlu, M.(2000). *Tutum, Algı ve İletişim*, İmaj Yayınevi, Ankara.
- Harrell, K. (2000). *Attitude is Everything*, John Willey&Sons, Inc, New York.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Kahraman, Ö. (2007). *İlköğretim 7. Sınıf Fen Bilgisi Dersi Fizik Konularının Öğretilmesinde Bilgisayar Destekli Öğretimin Öğrenci Tutum ve Başarısına Etkisi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kan, Ç. (2006). Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Karaduman, H. (2005). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına,*

Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karataş, İ. (2004). Problem Çözme Davranışlarının Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntemler, *İlköğretim Online E Dergi*, (18.04.2007).
- Kısakürek, M. A. (1987). Özel Öğretim Yöntemleri, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Editör: Bekir Özer, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Külçe, C. (2005). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Fen Bilgisi Dersine Yönelik Tutumları* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- MEB, (1998). İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 2487, Nisan, Ankara.
- Moffat, M. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Çeviri: Nesrin Oran, Maarif Basımevi, İstanbul.
- Moore, N, M.(2005). *Constructivism Using Group Work and the Impact on Self-Efficacy, Intrinsic Motivation, and Group Work Skills on Middle-School Mathematics Students*, PhD Thesis, Capella University.
- Morse, R. H. (1991). Computer uses in secondary science education, ERIC Digest, ERIC Clearinghouse on Information Resources, <http://www.eric.ed.gov> (25.07.2008).
- NCSS - National Standarts For Social Studies (2005). *Curriculum Standards for Social Studies: I. Introduction*, Waldorf, Maryland.
- Oral, B. (2004). Eğitim fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı:15, Ankara.
- Oral, B. (2000). Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme ile Küme Çalışması Yöntemlerinin Öğrencilerin Erişimleri, Ders Yönelik Tutumları ve Öğrenilenlerin Kalıcılığı Üzerindeki Etkileri, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı:19, cilt: 2, Ankara.
- Özkal, N. (2000). *İşbirlikli Öğrenme ve Geleneksel Öğrenme Yöntemlerinin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarı Benlik Kavramları ve Tutumları Üzerinde Etkileri* (Basılmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, C., Dilek, D. (2004). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

- Papanastasiou, C. (2002). *School Teaching and Family Influence on Student Attitudes toward Science: Based on TIMMS (the Third International Mathematics and Science Study) Data for Cyprus*, Studies in Educational Evaluation, Vol. 28, 71-76.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih Öğretimi*, AÖF Yayınları, Eskişehir.
- Preston, R. C., Wayne L. H. (1974) *Teaching Social Studies In The Elementary School*, Fourth Edition, USA.
- Safran, M. (2008). *Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Klavuz Kitabı*, Doğan Ofset Yayıncılık ve Matbaa, İstanbul.
- Safran, M. (1993). Tarih Öğretiminin Eğitsel Amaçları, *Bellekten*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt: LVII, Sayı: 220, s. 827–842, Ankara.
- Safran, M. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Yayınevi, Ankara.
- Soeharto, S. (1998). “The Effects of a Constructivist Learning Environment on Grade Six Student Achievement and Attitude Toward Mathematics in Indonesian Primary Schools” <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9911461>, (03.04.2007).
- Sönmez, V. (1998). *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Anı Yayınları, Ankara.
- Sözer, E. (2000). *Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri*, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- _____ (1998). Sosyal Bilimler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Editör: Gürhan Can, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Stark, R., Gray, D. (1999). *Gender Preferences in Learning Science*, International Science Education, Vol. 21, 633–643.
- Şahin, N. (1992). *Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, Y.T. (2001). Oluşturmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Dersinde Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmeye Etkisi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Aralık, cilt;1, sayı; 2, İstanbul.
- Şahinel, M., Demir, K. (2006). *İlköğretim Satranç Dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Yayınevi, Ankara.

- Şimşek, N. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Cbs Temelli Uygulama Ve Etkinliklerin Öğrenci Başarısı ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tanrıöğen, A. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Lisans Yayınları, İstanbul.
- Tokcan, H. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bütünsel Beyin Yaklaşımı İle Modellendirilmiş Etkinliklerin Akademik Başarı Ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uzun, A. (2006). *Üstün Veya Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Variş, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*, Alkım Kitap Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara.
- Yetim, H. (2006). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Matematik ve Türkçe Derslerine Yönelik Tutumları İle Bu Derslerdeki Başarıları Arasındaki İlişki* (Basılmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz, O. (2006). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde "Proje Tabanlı Öğrenme"nin, Öğrenenlerin Akademik Başarıları, Yaratıcılıkları ve Tutumlarına Etkisi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

EKLER**KİŞİSEL BİLGİ FORMU****Sevgili Öğrenci;**

Bu anket sizin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumunuzu ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu sorulara vereceğiniz cevaplardan elde edilecek sonuçlar, araştırma amacıyla kullanılacaktır. Her bir cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, cümlelere ne derece katıldığınızı belirlemek için cümlelerin sağındaki seçeneklerden size en uygun olan yalnız bir tanesini (X) işareti koyarak işaretleyiniz. İşaretlediğiniz seçeneklerin doğru ya da yanlış olması söz konusu değildir. Teşekkür ederim.

Muhammet OĞUR
PAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

1.Okulunuzun Adı:

2.Sınıfınız:

6() 7()

3.Cinsiyetiniz:

Kız() Erkek()

4.Anne babanızın öğrenim durumu:

a.Okuma yazma bilmiyor

b.Okur-Yazar

c.İlkokul mezunu

d.Ortaokul mezunu

e.Lise mezunu

f.Fakülte veya yüksekokul mezunu

Anne

()

()

()

()

()

()

5. Baba

()

()

()

()

()

()

6. Şu anda okul dışında herhangi bir özel dersane veya özel öğretmenden Sosyal Bilgiler dersi alıyor musunuz?

() Evet

() Hayır

7.Bir önceki yıl Sosyal Bilgiler dersi karne notunuz kaçtı?

() 1

() 2

() 3

() 4

() 5

8.Ailenizin ortalama aylık geliri:

() 0-400YTL arası

() 401-800 YTL arası

() 801-1500YTL arası

()1501-2000 YTL arası

()2000 YTL ve yukarısı

SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİYLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Sosyal Bilgiler dersi çok sevdiğim dersler arasındadır.					
2. Sosyal Bilgiler dersine çalışmak beni dinlendirir.					
3. Sosyal Bilgiler dersinin konuları azaltılırsa memnun olurum.					
4. Sosyal Bilgiler dersine çalışırken canım sıkılır.					
5. Sosyal Bilgiler dersi ile uğraşmak beni dinlendirir.					
6. Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersine çalışmaktan zevk alırım.					
7. Sosyal Bilgiler ile ilgili konularla uğraşmak beni sıkır.					
8. Sosyal Bilgiler ile ilgili uğraşlara katılmaktan zevk alırım.					
9. Sosyal Bilgiler, derslerin en güzelidir.					
10. İleride Sosyal Bilgilerle yakından ilgili bir alan seçmeyi isterim.					
11. Sosyal Bilgiler dersinden hiç hoşlanmam.					
12. Sosyal Bilgiler dersinin saati azaltılırsa memnun olurum.					
13. İleride Sosyal Bilgilerle ilişkisi az olan bir meslek seçmeyi isterim.					
14. Sosyal Bilgilerle ilgili elime geçen her yayını okumak isterim.					
15. Sosyal Bilgilerle ilgili her şey ilgimi çeker.					
16. Dersler arasında en çok Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanırım.					
17. Sosyal Bilgiler dersinin ödevlerini sıkılmadan zevkle yaparım.					
18. Mümkün olsa Sosyal Bilgiler dersinin yerine başka bir ders alırdım.					
19. Sosyal Bilgiler dersine mecbur olduğum için çalışırım.					
20. Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler ile ilgili yayınları okumak bana zevk verir.					
21. Sosyal Bilgiler dersinde kendimi rahat hissederim.					
22. Diğer derslere göre Sosyal Bilgiler dersine daha büyük zevkle çalışırım.					
23. Bana göre Sosyal Bilgiler en çekici derstir.					
24. Sosyal Bilgiler dersinden çekinirim.					
25. Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili konulardan hoşlanmam.					
26. Sosyal Bilgiler dersinin konuları önemli gördüğüm konuların en sonunda yer alır.					
27. Sosyal Bilgiler dersine sadece sınıf geçmek için çalışırım.					
28. Sosyal Bilgilerle ilgili bir sorunu çözmek için uğraşmak yerine bir bilene sorup öğrenmeyi tercih ederim.					

ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.20.00.09.010/33056
Konu : Anket Onayı.

03 Kasım 2008

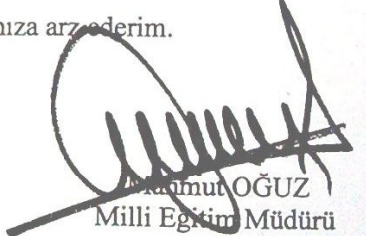
VALİLİK MAKAMINA

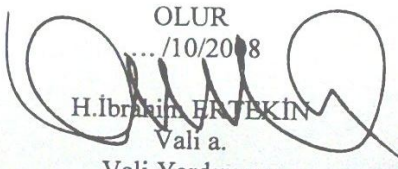
İlgi : Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğünün 08/10/2008 tarih ve 1336-3223 sayılı yazıları.

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Muhammet OĞUR, Müdürlüğümüze bağlı ilgi yazı ekinde adı geçen merkez İlköğretim okullarında (14 Adet) "6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi" konulu araştırma yapmak istemektedir.

Adı geçen Yüksek Lisans öğrencisinin ilgi yazı ekinde ismi geçen İlköğretim okullarında, konu ile ilgili anket çalışmalarını 2008-2009 Eğitim Öğretim yılı 1. dönem sonuna kadar yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir..

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde OLUR'larınıza arz ederim.

Muhammet OĞUZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
.../10/2008

H.İbrahim ERTEKİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :
1-İlgi yazı (1 Sayfa)
2-Anket Formu (... Sayfa)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Muhammet OĞUR

Doğum Tarihi : 10.04.1980

Doğum Yeri : Denizli / Acıpayam

Yabancı Dil : İngilizce

Adres : Darıveren Kasabası, Yeşildere Mah. No: 88, Acıpayam / DENİZLİ

E-mail : muhammetogur81@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

1997–2001: Lisans- Karadeniz Teknik Üniversitesi Tarih Öğretmenliği(1 yıl), Pamukkale Üniversitesi Tarih Öğretmenliği(3 yıl).

2006–2009: Yüksek Lisans – Pamukkale Üniversitesi İlköğretim ABD, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü.

İŞ DENEYİMİ

2001-2003: Denizli İli, Baklan İlçesi, Ataköy İlköğretim Okulu, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği.

2003-2004: Van İli, Özalp İlçesi, Atatürk İlköğretim Okulu, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği.

2004-2005: Zonguldak İli, Çatalağzı İlköğretim Okulu, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği.

2006-2007: Denizli İli, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği.

2007-2008: Denizli İli, Yeşilköy İbrahim Cengiz YİBO, Bilgisayar Formatörlüğü.

2008-2009: Denizli İli, Güzelyurt İlköğretim Okulu, Müdür Yardımcılığı.

2009-2010:Denizli İli, Çameli Çok Programlı Lisesi, Müdür Yardımcılığı.